

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

5 · November 1997

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

MODSTANDSKAMPEN
17 NOV. 1997

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Formand: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør. Tlf. 48 79 45 91.

Sekretær: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. Tlf. 42 48 56 74.

Kasserer: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens Allé 48, 4 tv., 2000 Frb. Tlf. 36 16 32 84.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, J. E. Finderup, Birgit Krasnik Fischermann, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche, Lillian Olsen og Kaj Christensen

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Formand: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedy Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72.

Angående ophold på feriehemmet på Kegnæs (7 sengepladser, adresse: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 74 40 53 42.

Ansøgning om Kegnæs rettes henvendelse til:

Sekretær Aase Beck Eigenbroth senest 1. februar.

Tilsynsførende: H. P. Skjoldborg, Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 57 07 eller eventuelt Erik Hauberg, Holballe, Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 74 40 76 32.

Fangensammenslutningens Rekreationsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75% af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekretionshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Søster Lærche, Immerkær 25, 2tv, 2650 Hvidovre, tlf. 36 75 58 03.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14
Giro 620 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

100,00 kr. i 1997.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

5. 1997

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for Sammenslutningen af danske fanger
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapofangerne
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 5

1997

3. årgang

Et krigens barn

Krigens barn - og fredens

Jeg sidder som så mange gange før og læser højt for min mor, den gang er det Modstandskampen 1940-45 det gælder. Hvor er sproget dog fattigt, når man skal beskrive glæde og sorg, rædsel og ondskab. Alle disse erindringer, som stadig dukker frem - stadig levende efter alle disse år, stadig smertende, som om det var i går.

Også jeg har en historie at fortælle - min historie er barnets historie. Erindringer fra en krig, som jeg ikke forstod, som overskyggede barneårene, jeg glæden bort og blev grundlaget for mit liv.

Jeg kommer hjem fra skole, braser ind i stuen og bliver omgående sendt ud igen af min far, som sidder der med en anden mand og en del våben. I køkkenet fortæller jeg min mor, at »de som sædvanlig sidder og leger med deres våben«. Min mor husker mig på, at jeg ikke må sige det til nogen. Ja, det ved jeg da godt. Der var så meget, man ikke måtte, og så havde tyskerne beslaglagt vores skole, så vi blev sendt fra skole til skole - i en lang periode var vi indlogeret på et museum i Fredericiagade for til

sidst at ende i Nyboder selskabslokaler. Da Nyboder Skole efter krigen skulle genindvies, lugtede den stadig af soldatersved, og gulvene bar mærker af sømbeslåede støvler.

En dag fik jeg at vide, at far ikke skulle bo hos os mere, han måtte »gå under jorden«, som det hed. Åh, min sorg - hvor jeg dog savnede ham. Hjemmet blev stille, min mor sang ikke mere, kun min lillesøster sørgede for liv og larm. Der var en dobbelt bund i min søsters barnevogn, hvor min mor lagde ting og sager ned, også det var en hemmelighed, og så angsten - angsten for mørke gader, luftalarm, brag og alt det ukendte. Det var meget modigt at gå forbi tyskerne, der sod på vagt foran bygninger, de havde overtaget. Vreden og angsten havde jaget glæden bort. Barnet var blevet voksent. Jeg skulle passe på mor, at hun ikke også forsvandt.

I oktober 1944 havde min far fået influenza og kom hjem til os for at blive plejet. Hvilken fryd, trygheden var vendt tilbage. Han blev dog hurtigt rask desværre, for så skulle han jo

rejse igen, vidste jeg, men han blev dog nogle få dage mere, og en nat vågnede jeg ved, at det ringede uafbrudt på døren. Jeg hørte min far åbne, og Gestapo myldrede ind. En af dem kom ind til mig og lyste mig ind i ansigtet med en lommelygte. Jeg sagde høfligt goddag, han svarede ikke, men lyste ind i mit dukkehus og videre rundt, så gik han, og jeg syntes at han var uhøflig. Jeg blev liggende helt stille.

Efter en del larm og rumsteren gik de med min far. Jeg styrtede ind til min mor, som sad på sengekanten og stirrede ud i luften. Lillesøster var også vågnet, så vi blev puttet ned i dobbeltsengen. Jeg kunne stadig mærke varmen fra min fars krop. Inde i stuen kunne jeg høre min mor tale i telefon og græde.

Min far sad i Shellhuset, og første gang, min mor skulle derhen med rent tøj, tog hun os med. På broen over banegårdsgraven efterlod hun mig med min søster i barnevognen og strenge formaninger om at blive dér. Og der stod jeg i tre timer, min søster blev ved med at sparke af sig,

og min angst voksede og voksede, tænk, hvis de nu også tog min mor. Det var koldt på den bro den eftermiddag, og min mor tog os aldrig med mere.

Da min far blev overført til Vestre Fængsel, fik min mor besøgstilladelse sammen med min lillesøster. Jeg var 10 år og derfor for stor! Jeg måtte ikke komme med, og det var da mig, der savnede ham. Som plaster på såret fik jeg lov til at skrive (vist nok 20 ord pr. 14. dag) Hvad jeg skrev med de tyve ord til rådighed, ved jeg ikke mere, men sluttede med en hel linie med 1-taller og nuller kys kys. Senere fik jeg så et brev fra Knud Dahlerup, som delte celle med far, men var blevet løsladt igen. Han havde regnet ud, at hvis jeg også skulle have tid til at spise, sove, lege og gå i skole, ville det tage mig tyve år at give min far alle de kys.

Juleaften var forfærdelig trist. Min mostre gav min mor en taske af muldvarpeskind, som de sagde skulle være fra far. Den var så blød at røre

ved - min mor gik aldrig med den.

I januar 1945 var min far blevet deporteret til Tyskland. Kun ved at lave en »sit-down« strejke hos Røde Kors (efter lukketid satte min mor sig ude på trappen) fandt man ud af, at far var sendt til Dachau. Og der blev han, til Bernadotte kom med de hvide busser. En dag hørte vi, at alle fanger på gennemrejse til Sverige kom i særtog, der stoppede på Østerport Station. Så hele familien tog en tårn med at stå og vente for at se ham. Den dag, vi tre stod dér, kom han. Han var så tynd, havde mistet en tand, og det tøj, han havde på, var så grimt, de havde malet gule streger og krydser på det. På hovedet havde han en skikasket og foran på den havde han sat min mors navn Ova bøjet i noget rødt ledningstråd. Smilet i hans øjne var det samme og knuset stærkt og godt.

Den 8. maj om formiddagen kom mine legekammerater stormende op til os og råbte, at »din far kommer

nede på hjørnet«. Min mor nåede ikke engang at få papilotterne ud, før han stod der.

Under et forhør hos Gestapo i 1944, hvor min fars kammerat blev udsat for stærk tortur, opgav han fars navn. Han vidste jo, at far var »under jorden« og som sådan ikke skulle være på sin egen adresse. Alligevel skete det, men jeg lille barn troede, at det var min skyld. Fordi jeg jo nok var kommet til at tale over mig. Først da jeg var blevet rigtig voksen, tilstod jeg min »brødre« - det tog mine forældre lang tid at overbevise mig om, at det ikke var min skyld. En tung byrde blev løftet fra mine skuldre.

I dag er mine to sønner på samme alder, som mine forældre var dengang, og jeg ved, at de som jeg bærer på de samme æresbegreber som mine forældre: At uret skal bekæmpes, og kærligheden vil sejre! Den smukkeste arv, der findes.

Kirsten Gauffriau

Datter af Erik og Ova Beermann

En dansk skibsbesætnings skæbne

De ville bare sejle!

Fortsat fra forrige nr.

Huset havde været beboet før, så hullet, der var gravet over wc-huset, skulle tømmes. En dag kom der en syv-otte krigsfanger og fire russiske vagtsoldater. De fik besked på at grave et nyt stort hul i den anden side af indhegningen. Det blev lige så dybt som en mand, der var høj. De gravede i to dage, vi måtte ikke tale med dem for de russiske vagter, men vi kunne se på dem, at de var et sørgeligt syn. Den anden dag om aftenen var hullet færdigt, hvorefter hele huset ved hjælp af brædder, der ragede ud, blev flyttet over det nye hul. Så var wc'et klar til brug. Næste dag kom en fire-fem stykker for at tømme det gamle hul. Det kom op på nogle vogne, der var åbne. Det kørte de så langt ud på sletten med. De tyske soldater var ligesom de andre meget trætte. Vi forsøgte at hjælpe med at arbejde, men det måtte vi ikke.

Efterhånden var det blevet sidst på sommeren, og håbet om at komme ud at sejle svandt efterhånden. Kom-

missærerne, som lovede at der snart skete noget, så vi ikke noget til. Vi blev faktisk enige om, at kunne vi bare komme ud i friheden, så var det her hos kirgiserne, som var meget venlige mod os, ikke det værste sted at være her i det store land.

Dysenteriepidemien rasede hele sommeren nede i den store lejr. Soldaterne døde som fluer, de havde overhovedet ingen modstandskraft. Hos os fra »Axel Carl« var flere af os også blevet syge. Sidst på sommeren blev vores bådsmænd Frede Christensen også ramt af sygdom og tabte sig meget. Det værste var, at han var klar over, han ikke klarede den, som han selv sagde: »Den smule mad, jeg får, kan jeg ikke holde i mig.«

Der gik 14 dage, så var bådsmændene død, 35 år blev han, så vi andre var langt nede, da det skete. Vi fik ordnet begravelsen på samme måde som ved de to andre, der lå derude. Denne gang havde de bare ikke gravet hullet i jorden dybt nok til at dække trækassen. Vi havde på skift en times arbejde med at grave den

dybere. Også denne gang havde vi lavet et trækors, som vi satte på graven, derefter gik vi tilbage til vores hus.

Langt ude på de sibiriske stepper lidt nord for Kinas grænser ligger tre dygtige danske søfolk begravet, side om side.

Den ene dag gik efter den anden, så blev vores førstestyrmand, Ernst Carl, også syg, og matros Hansen havde det heller ikke for godt. Vi var klar over, at hvis ikke der snart skete noget med vores sejlads, så ville vi ende vore dage herude alle sammen. Hver dag gik dem, der blev i huset, på jagt efter alle de fluer og byg, der fløj rundt i millionvis. Vi regnede jo med, at de var store smittebærere. Vores wc-grav gav vi kalk, hver gang der havde været én derude. Soldaterhuset, der lå ca. 50 meter imellem vores og lejren, havde samme problemer. Vi talte med dem hver dag, de var venlige over for os og ville gerne vide noget om vores land.

Endelig skete der det, vi havde ventet på så længe. Der kom to kom-

missærer, de smilede og havde den glædelige meddelelse, at vi blev frie og skulle overgives til englænderne i Persien. Vi skulle rejse over Baku i det sydlige Rusland, men allerførst måtte vi skrive under på, at vi ville sejle for de allierede. Det havde vi skrevet under på før, så det gjorde vi gerne. Den ene af dem fortalte, at det var de danske søfolk, som sejlede i engelske og andre allierede skibe, som var skyld i, at vi kom ud at sejle. Der skulle lige gå et par dage, så ville papirene være klar. De mente, at det ville vare tre uger at rejse til Baku, så vi fik proviant med til tre uger. Vi skulle ledsages af en kirgisisk soldat, som viste sig at være vores ven, stifteren. De sagde farvel til os, ønskede os alt godt, og fra nu af kunne vi gå, hvorhen vi ville. Der blev en fantastisk glæde over denne meddelelse, og først langt ud på natten kunne vi lægge os til at sove.

Afrejse fra Karanda

Vagtsoldaterne var allerede forsvundet fra deres tårne, og jerngitterdøren var åben, så vi kunne gå ud og rundt om vores lille hus. Det var en meget mærkelig fornemmelse. Nogle af os kravlede også op i tårnene for lige at prøve det. Soldaterne nede fra vagt-huset vinkede og grinede til os. De var meget glade for, at vi endelig var blevet frie.

Allerede næste formiddag kom stifteren. Han var glad på vores vegne og sagde, at han på dagen kom vores proviant, som bestod af tørrede brød og tørrede fisk (skannerokker) og sukker. De var ved at gøre det klar nede i lejrens køkken. Så forsvandt han igen på sin hest. Vi fik besøg af agronomen, som ønskede os en god rejse og alt godt i fremtiden. Han havde været glad for vores arbejde i plantagen.

Hen på eftermiddagen kom så det store øjeblik, da vi skulle af sted. Vi havde pakket vores sæk og gjort rent i hele huset. Der kom en hestevogn med vores proviant, de havde endda givet os en pose med tobak, det hedder mahogga på russisk. Det var ikke bladene, men stænglerne fra tobaksplanten. Det rullede man på en speciel måde af avispapir.

Lidt senere kom det store øjeblik, da en lastbil kom kørende med en soldat og stifteren ved hans side. Vi kom hurtigt op på ladet. Vi sagde farvel til vores hus, hvor vi trods alt havde haft det bedre end i de store lejre.

Vi svingede igennem krigsfangelejreren og ud af den store port. Vi nåede da at vinke farvel til vores medfanger fra Oranki og Aktjubinsk, før vi forsvandt over den store bakke. Vi så dem aldrig mere.

Det blev en dejlig tur på ladet af den åbne lastbil. Koldt var det, og sneen væltede ned. Vi sad og kikkede på vores pas, som vi ikke havde set, siden de spærrede os inde i Lenin-grad. Den russiske vinter var ikke noget nyt for os, og nu havde vi tilmed så meget proviant, at vi kunne blive mætte, så vi proppede bare i os. Vi tænkte på, at hvis bare dette her var sket for tre måneder siden, så var de tre kammerater der lå tilbage i deres grav, også kommet med.

Men vi var ikke kommet ud af Rusland endnu. Vi var bange for, at vi ville havne i en anden fangelejr. Det var jo sket før. Rejsen skulle vare en 14 dages tid, blev der sagt. Den kom til at vare over en måned.

Hen på aftenen nåede vi så til den lille banegård i Karanda. Det var pragtfuldt, at vi kunne gå frit omkring i gaderne i den lille by. Toget skulle først køre til midnat, så vi var inde i ventesalen sammen med russere af alle slags, som også skulle med toget. Fra det øjeblik blev banegårde vores hjem i alle de byer, hvor vi skulle skifte. Vi skulle skifte mange gange, og alle banegårdene var bevogtet af militæret. Soldater med påplantede bajonetter stod ved indgangene, selv på perronerne var de, der blev passet meget på. På dette tidspunkt havde vi jo vores ven kirgiseren med, men da han forlod os, var vi alene. Det hele foregik på russisk, og de yngste søfolk fra »Axel Carl« var de bedste til det russiske sprog. Når togene kørte var det en mærkelig glad fornemmelse at være frie. Vi kunne gå, som vi ville, i vognene. Det var vi meget glade for, vi havde stadig væk de forrige fangetransporter i tankerne.

Første sted, vi skulle ud af toget og skifte til et andet tog, var ved en lille station, hvor ventesalen var en godsvogn og kontoret en lille træbygning. På torvet i byen stod en statue af Lenin, der gik vi rundt i flere timer. Kirgiseren forklarede os, at togene kørte store omveje på de enkeltsporede jernbaner. Militærtog, kom i første række. Han var begyndt at blive så stille og smilede ikke så meget mere. Vi fik ud af ham, at han havde hjemve. Han savnede simpelt hen sin kære hest, som er et og alt for kirgiserne.

Vi kørte videre, men mod nordøst, det var vi ikke så glade for. Men på tredjemester Blake's lille kort kunne vi se, jernbanen fulgte den vej, før det gik sydpå.

Vi blev hurtigt klar over, at vi skulle passe på vores lille søsæk, for der var mange tyveknegte i toget. De stjal som ravne, så vi havde vores pas helt inde på maveskindet. Passet var vi meget bange for at miste. Vi kørte mange timer, og vi holdt endnu flere.

Vi kom til Novosibirsk, hvor vi skulle skifte tog. Mad havde vi ikke mere af. En kommandant for den flotteste banegårdsbygning, vi endnu havde set, gav ordre til, at vi i den flotte spisesal fik både varm suppe og brød til. Der ventede vi et par dage, og vi fik varm suppe hver aften.

Vi opdagede, at vi kunne sælge alt muligt på deres markedsplads, så vi fik travlt med at sælge et par skjorter. Især lynlåse, var i høj kurs, dem havde vi heldigvis en del af. Da vi havde opdaget det, blev lynlåsene hurtigt sprættet af tøjet. Vi fik hurtigt anskaffet nogle rubler, som vi så kunne købe varm suppe og brødklumper for. Vi fik solgt lynlåse hver gang toget holdt ved en station.

Nu var det mere nødvendigt end før, efter at vores ven, kirgiseren, havde sagt pænt farvel, ønskede os alt godt, at nu måtte ingen af os blive »agterudsejlet«, for så kunne alt ske. Man kunne forsvinde ud i alle de lejre, der var ude i Sibirien.

Vi kom længere og længere ud i Sibirien mod nordøst, før det gik den anden vej. Kramojarsk hed byen, hvor vi skulle skifte tog igen. Det tog flere dage, idet kommandanten skulle studere vores fællesdokument før rejsen til Baku. Heldigvis havde hver station en lukket gryde med kogende vand. Det var somme tider det eneste, vi fik i flere dage, men vi krævede heller ikke så meget.

Hver gang, vi skulle skifte tog, skulle alle have en luseattest. Det skulle alle have, så var det bare med at finde den. Anstalten lå ikke altid i nærheden af banegården. Der kunne vi blive vasket i varmt vand i trækar. Tøjet blev hængt på en rund jernring og ind i en meget varm tørovn for at dræbe lusene. Men det lykkedes for det meste ikke, vi havde lus hele tiden. Det havde alle de russere, vi rejste sammen med, også.

Taskent

Så gik det endelig mod sydvest. Vi stoppede mange gange for alle mili-

tærtogte der jo havde første prioritet på enkeltsporede baner. Men det blev da heldigvis varmere, jo mere vi kom dernedad.

Efter mange dage kom vi til Taskent, hvor vi også skulle skifte. Men vi manglede en mand - andenmester Larsen var blevet »agterudsejlet«. Han stod tilbage på en lille station, hvor vi havde stoppet. Han og et par andre var rendt over sporene for at købe en skål varm suppe. Han var på vej tilbage, men toget kørte, og han nåede det ikke. Det blev vi meget kedede af, men heldigvis havde han sit pas på sig. Alt kan ske under krigsforhold i Rusland. Kupéerne i togene var sådan set meget gode, der var plads til seks personer. Ryglænet kunne slås op, og helt op under taget var der to liggepladser, så alle kunne ligge ned. Selv om det var træbænke, var det jo en fordel på de lange strækninger i det russiske jernbanelinje.

I de byer, hvor vi skulle skifte tog, fandt vi hurtigt markedspladsen, hvor vi solgte alt muligt, vi kunne undvære, skjorter, veste, jakker, lynlåse, selv løse knapper. Alt kunne sælges, og for det købte vi brød. Men der var også en anden fidus. På markedspladserne var der altid en flok unge drenge, som gik og lurede på at løbe igennem rækken af boderne, hvor de så stjal til højre og venstre. Det var faktisk på et givet signal, når de løb, og det benyttede de yngste af »Axel Carls« besætning sig også af. De blandede sig med dem. Flere soldater, som der altid var sådan nogle steder, løb efter, men vi opdagede, at de stjal lige så meget. Nogle gange var der vildt kaos over det hele, men de nåede aldrig at få fat i os. Vi kom derimod flere gange til at snakke med drengebanderne. De var meget venlige og hjælpsomme samt meget interesserede i os. De gav os flere gode tips om, hvordan vi skulle bære os ad, de levede jo selv et meget hårdt liv.

Vi var i Taskent i 10-12 dage. På den store banegård, som jo faktisk var en hel kaserne med alt det militære, der bevogtede den. Kommandanten sagde, at han nok skulle sige til, når vores tog kom. Men først skulle vi have den sædvanlige luseattest, den nåede vi at få et par gange, mens vi var i den store by.

Da vi havde været der ca. fire dage, dukkede andenmester Larsen pludselig op igen på banegården. Vi var glade på hans vegne, han havde jo

haft sit mas med soldaterne, før han fik lov til at fortsætte med tog til Taskent.

Her i Taskent var det så mildt i vejret, at vi kunne smide vores viklers, som var gamle klædestykker, der var skåret i strimler. Det viklede vi så om benene og op til knæet, det fungerede udmærket. Strømper var jo for længst opbrugt. Men vi havde problemet med vores elefantstøvler, de gnavede tit hul på foden. Det var der flere af os, der led af.

Den store ventesal blev efterhånden tæt pakket med soldater og civile russere, så det kneb med liggeplads på gulvet. Der var altid nogle af os, der passede på de sidste rester af vores ejendele. Hvis vi ikke gjorde det, blev det hele stjålet, det var med garanti.

Krasnovodsk

Da vi havde været i Taskent et par uger, blev der givet grønt lys til, at vi kunne fortsætte.

Kommandanten kom pænt hen og sagde farvel, før vi steg op i toget, der skulle føre os til Krasnovodsk. Denne strækning foregik i bjergrige områder, så vi var mange gange højt oppe og igennem flere tunneller. Vi stoppede heldigvis mange gange på små stationer, hvor vi kunne få varmt vand, brød og suppe.

Så endelig kom vi til en havneby igen, Krasnovodsk ved Det Kaspiske Hav. Men så opstod der problemer igen. Kommandanten var meget uvillig. Vi skulle i hvert fald vente, mens han undersøgte, hvad vi var for nogle. Vi fik den gode idé at opsøge havnekommandanten, som viste sig at være marinekaptajn. Det viste sig, at det var russiske marinesoldater, der bevogtede hele havneområdet. Havnekommandanten var det til at tale med, han fik os ned i deres kantine, hvor vi fik noget at spise. Bagefter skulle han gøre, hvad han kunne. Nu var det jo noget nyt for os. Vi var blevet vant til russiske soldater, men nu var det pludselig blevet marinen, der overtog os. De var morderlig flinke og var meget interesseret i Edwards billeder fra hans tid i den danske marine. Det fik vi god snak om. Deres marinetrøjer blev stoppet indenfor i bukserne med en bred livrem om og hammer og segl i huen.

Vi kunne ikke komme videre, for skibet til Baku var sejlet. Det var næsten kun soldater, der kunne komme med. Men vi havde jo vores dokument, som skipperen havde hos sig, og han lovede at give besked.

Vores hjem blev banegården, og der var vi i flere dage. Det var også her, vi solgte det sidste, vi havde på markedspladsen. Da vi endelig kom fra Krasnovodsk, havde vi solgt vores køjesække, vi havde jo ikke mere at komme i dem.

Så kom skibet tilbage, da der var gået nogle dage. Da vi skulle om bord i båden, kunne vi ikke få lov, før vi havde en aflusningsattest ligesom ved de andre stationer. Men der var ikke så meget tid, for der var flere dages ventetid på anstalten. Til alt held var der en russer, som vi var kommet til at kende særlig godt på stationen. Russeren og hans kone og datter skulle også til Baku. Da han fik det at vide, sagde han, at det skulle han nok ordne for os. Det kostede bare nogle rubler, så vi splejsede. Så forsvandt han, og en times tid efter kom han med 25 aflusningsattester. Vi gik ned til båden igen, denne gang fik vi lov til at gå om bord.

Det var en dejlig fornemmelse at komme på et skib igen efter alle de måneder i fangelejrene. Båden var totalt stoppet med soldater og nogle få civile. Russerne, som hjalp os, talte godt tysk. Han fortalte, at lige så snart han kunne komme ud af Rusland, så gjorde han det. Men det var for farligt at tale om det.

Vi kom lige ud af havnen, så smed de anker. Hvorfor blev vi aldrig klar over, men vi lå der hele natten.

Baku fængslet

Næste morgen sejlede vi, og sidst på eftermiddagen ankom vi til Baku. Vi gik ned ad landgangen ind i en stor hal, hvor militæret tog imod alle. Da det så blev vores tur, og efter at en af de højerestående officerer havde læst vores rejsedokument, blev vi gennet hen i en krog. Der blev vi bevogtet af to bevæbnede soldater. Vi sad der i to timer, hvorefter vi blev gennet ud på gaden og ind i to lukkede biler. På de bagerste døre var der et jerngitter, og med to soldater i hver vogn. Vi kørte et stykke tid, så kom vi ind ad en stor jernport, som smækkede i med et højt brag. Derefter ind af endnu en port og ind i en lille gård med høje mure omkring. På toppen var der pigtråd samt store glasstykker, der ragede op fra muren. Vi blev stillet op i to rækker og fik med høje råb ordre til at gå ind ad en dør med gitter for. Vi kom ind i en lang, halvmørk gang og ind i to fængselsceller. Det var et rigtigt fængsel, vi var kommet ind i. Jerndørene blev lukket i med et brag. Vi

var alene, og humøret var meget langt nede.

Der var flere, der sagde, at havde de vidst dette her, så kunne vi lige så godt være blevet i f.eks. Taskent som frie mænd. Nu kendte vi efterhånden så meget til de russiske forhold, at vi sagtens kunne have klaret os i stedet for at havne her i et af Ruslands værste fængsler. Nu sad vi bag pigtråd igen, det var næsten ikke til at bære for nogle af os. Vores pas havde de taget, og på dette tidspunkt havde vi kun det tøj, vi gik og stod i.

Kommandanten i fængselsgården var en tosset rad. Han råbte og skreg ad os, som om vi var de værste forbrydere. Gården (der var ikke mange af dem) var næsten lukket mod himlen af pigtråd og så alle de glasskår der sad fast deroppe. Der blev passet godt på.

To gange om dagen kom vi ud en halv times tid, så var det ind igen med råbet - *davay - davay*. Vi var anbragt i to celler med bænke rundt, der kunne vi godt sidde alle sammen, men vi måtte skiftes til at ligge ned. Det var en lampe højt oppe, og gittervinduet kunne man ikke komme op til for ståltråd. Der var en jernspand i det ene hjørne til at tisse og andet i - ligesom i de kreaturvogne, vi havde kørt med før. Vi havde næsten opgivet det hele.

Hotel Inturist i Baku

Vi var 2 1/2 døgn i fængsel, så skete der heldigvis noget.

Vi hørte højrøstede stemmer ude i den lange gang, dørene gik op, og vi blev gennet ud i gården. Der stod nogle højtstående russiske officerer, de hilste hjerteligt på hver enkelt af os. De fortalte os smilende, at nu havde vi set det værste af Rusland, nu skulle vi se det bedste. Vi blev sat ind i fire personbiler med fuldt humør, hvorefter vi kørte ud af fængslet. Det var en pragtfuld fornemmelse, og i fuld fart kørte vi igennem Baku for til sidst at holde foran et stort hotel. Hotellet hed Inturist. Vi blev sat af og fulgt ind af fire officerer.

Vi kom ind i den store forhal og lidt senere ind i den store spisesal med tykke søjler og spejle. Der var masser af borde midt i salen, og vi fik serveret et måltid varmt mad på rigtige tallerkener.

Vi havde i forhallen højt og helligt sagt, at vi var lusefri. Ellers var vi ikke kommet, men den troede de på, sikkert fordi vi havde de højere officerer med.

Det var meget mærkeligt. Vi kom lige fra en fængselscelle, hvor en lille lem blev åbnet en gang om dagen. Maden var en klump brød og et stykke saltet fisk og en vandbeholder med et øsekar. Og så sidde her i en førsteklasses restaurant og få serveret maden af tjenere i sort og hvidt.

De andre gæster i salonen hilste på os med hånden og sagde velkommen. Den svenske konsul kom over til os og hilste. Han tilbød os penge, vi kunne få, hvad vi ville have, sagde han, så det tog vi imod. Nu skulle vi ikke købe mad, det fik vi jo på hotellet, men vi brugte pengene til at køre rundt i byen med bybusserne.

Vi blev derefter vist op på tagetagen i et stort rum, som blev brugt som sommerrestaurant. Der var sandelig en rigtig seng til hver med hvide lagener og tæpper. Det var svært for flere af os at sove, så om morgenen lå der flere på gulvet. Vi var blevet vant til at ligge på noget hårdt.

Der skulle komme et skib, som vi skulle om bord på. Vi skulle sejle til Persien, til en by, der hed Pahlevi, hvor englænderne skulle overtage os.

Fra Baku til Pahlevi, Persien (Iran)

Vi var lidt skeptiske over for, hvad der kunne ske, vi var blevet skuffet flere gange. Men en eftermiddag kom de høje officerer igen og spurgte, om

vi havde haft det godt. Nu var båden kommet og skulle sejle om aftenen. Der lå også et lille fragt- og passagerskib ved kajen. Vi blev meget fint behandlet af de russiske søfolk. Vi så for første gang en ung dame, der var påmønstreret i denne båd, det var jo noget nyt.

Om aftenen den næste dag kom vi til Pahlevi i Persien (Nord-Iran), hvor den engelske konsul stod og tog imod os. Vi kom op på et hotel, dér skulle vi sove om natten, og vi fik en fin behandling af konsulen. Næste dag skulle der komme en lastbiltruck og køre os til Teheran. Konsulen sagde til skipperen, at det var først, når vi var ankommet til den engelske militærlejr, at vi var ude af russernes kontrol.

Vi havde været i Rusland i 18 måneder. Det var godt for os, var det blevet ved, var flere af os bukket under. Den næste formiddag kom to lukkede trucks med to persere, der skulle køre den. Skipperen havde fået en sum penge med til forplejning undervejs. Så kørte vi, og det blev bjergkørsel. Det var varmt, da vi startede fra Pahlevi, men det blev kolde deropad. Vi måtte af flere gange for at skubbe og grave bilen fri.

fortsætter i næste nummer ...

- for en sikkerheds skyld

A-kassen for Selvstændige Erhvervsdrivende

ASE er Danmarks største og billigste A-kasse for selvstændige erhvervsdrivende, medarbejdende ægtefæller, direktører og andre virksomhedsledere.

11 regionskontorer landet over er behjælpelige med gode råd om arbejdsløshedsforsikring, efterløn, etableringsydelse og klippekort.

Det månedlige kontingent er kun 379,50 kr. Foreløbig har 160.000 meldt sig ind i ASE - for en sikkerheds skyld.

Regionskontorer:

Esbjerg:	75 45 23 33
Haderslev:	74 53 07 34
Hillerød:	48 24 11 33
Holstebro:	97 40 25 33
Næstved:	55 77 14 34
Odense:	65 91 01 01
Taastrup:	43 71 94 25
Vejle:	75 72 70 22
Viborg:	86 60 18 88
Aalborg:	98 10 18 33
Århus:	86 12 94 22

Arbejdsløsheds-kassen
for Selvstændige
Erhvervsdrivende
i Danmark

Hovedkontor:

Ryparken 81
2100 København Ø
Tlf. 31 18 60 00
Fax 31 18 67 00

Julehilsener 1997

Buchenwald klubben	Landsforeningen af Erhvervshæmmede
Landsforeningen Gestapofanger	Erhvervshæmmede, Nordsjælland
Gestapofangerne, Randers	Erhvervshæmmede, Esbjerg
Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen	Erhvervshæmmede, Sydøstjylland
Ravensbrück-klubben	Erhvervshæmmede, Odense
Neuengamme-foreningen	Erhvervshæmmede, Sydfyn
Dachau-klubben	Erhvervshæmmede, Aalborg
Hannover-Stöcken	Erhvervshæmmede, Århus
Theresienstadt-foreningen	Erhvervshæmmede, Omegnen
Horserød-Stutthoff	Krigssejlergruppen
Sachsenhausen-foreningen	Allierede Krigssejlere, Korsør
Bernadottegården, Hadsund	Bernadottegården, Roskilde
Svend Inge og Freddy Haxvig	Lykke og J. E. Finderup
Solvejg Skjøtt	Dagmar og Villy Mørk Jensen
P. Møller Hansen	Sachsenhausen-foreningen, Odense afd.
Maren og Arthur Sørensen, Box 1439 Tonopah NV 89040 USA	
Bodil og Børge Klingenberg: Hilsen til Knud Dyby, USA	

RUNDE DAGE

Ved Minna Dahl,
Sdr. Fasanvej 53, 4th
2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06

Først en undskyldning til Thorald Nielsen, der fyldte 75 år d. 18/9, jeg havde fået ham til at hedde Thorvald. Det var udelukkende min fejl. Navnet var indberettet rigtigt fra Werner Nielsen, Korsør.

Forsinket hilsen

Erik Bruun Lorentzen, Lundeberggårdsvej 216, 2740 Skovlunde. 80 år d. 27.10.97.

17. november

Orla Bruselius, 80 år
Vestergrootsvej 7, 2680 Solrød St.

19. november

Arnold Jensen, 85 år
Sandfeld Allé 17, 6933 Kibæk
Se omtale i bladet.

20. november

H. Clemen Chrisensen, 80 år
Ordrupvej 74, 2920 Charlottenlund
Mavill Brændekilde, 75 år
Klovtoftevej 2B, Jels, 6630 Rødding,
Rutebilchauffør, Jyllandskorpset 1945

21. november

Peder Søegaard, 80 år
Amerikavej 7,4, 1756 Kbh. V.
Sachenhausen 75120
Anna Møller Andersen, 85 år
Kayerødsgade 20, 9000 Aalborg

22. november

Tove Møller, 80 år
Bjerggade 15, 9400 Nørresundby

28. november

Aksel Viggo Sørensen, 75 år
Vinterslevvej 63, 8370 Hadsten

29. november

Lillian Olsen, 75 år
Tranehavevej 2,3, 2450 Kbh. SV
Aase Christensen, 70 år
Rosenfeldparken 44, 9400 Nørresundby

30. november

Børge Juul Jensen, 75 år
Lillegade 10, 8500 Grenaa

1. december

Jens Eriksen, 80 år
Simonivej 41, 9490 Pandrup

2. december

Margrethe Pedersen, 85 år
Fjordvej 17, 3390 Hundested

4. december

V. Østergaard Jensen, 80 år
Hasserisvej 286, 9000 Aalborg

9. december

Anton Christensen, 80 år
Pilebro 18 st., 2730 Herlev

10. december

Oluf Hansen, 75 år
Udbyhøjvej 118, 8900 Randers

12. december

Børge Sjøgaard, 75 år
Erik Menvedsvej 22, 8800 Viborg V
Banke Jung Jensen, 75 år
Skalbjergrvej 32, 5230 Odense M
Sachenhausen 73096

17. december

Johannes Knudsen, 80 år
Svingels Alle 31, 4900 Nakskov

18. december

Verner V. E. Rasmussen, 80 år
Ny Havnegade 50, 8700 Horsens

21. december

Sonja Kjøngerskov, 65 år
Svanevej 50, 4970 Rødby

22. december

Gunnar Andersen, 85 år
Helgolandsgade 29B,1, 7500 Holstebro
Dachau 142.556

23. december

Herdis Thomsen, 70 år
Bernstorffsgade 26, 9000 Aalborg
Carla Simonsen, 80 år
Teglvænget 1, 9000 Aalborg
Tora Petersen, 80 år
Sverrigsgade 4, 9000 Aalborg

25. december

Elly Knudsen, 75 år
Ørbækvej 50, 5700 Svendborg

26. december

Svend N. Christiansen, 75 år
Boeskilde 36, 7120 Vejle Ø. Krigssejler

27. december

Viggo Stærmosse Christensen, 75 år
Andreas Stenbergs Vej plads 2,
8700 Horsens

29. december

Betty Nielsen, 70 år
Lilleholm 11, 9370 Hals

30. december

Hans Braad Sørensen, 75 år
Molktes Vej 7, 4894 Øster Ulslev
Svend Aage Jørgensen, 75 år
Revvej 61, 4220 Korsør
Krigssejler

1. januar

Jens M. Kristensen, 85 år
Gamborgvej 13,1 2000 Kbh. F

4. januar

Carl Dester, 75 år
Källnavägen 15, S -264 94 Klippan,
Sverige

6. januar

Aksel Nielsen, 75 år
Engsvinget 16, 2635 Ishøj

14. januar

Grethe Pedersen, 80 år
Syvstjerne Allé 13, 2770 Kastrup

18. januar

Otto Jensen, 80 år
Deltavej 83, 9000 Aalborg
Neuengamme 54.476

20. januar

Oskar Lilja, 80 år
Kobbelvænget 37,6, 2700 Brønshøj
Vagn Schrøder Poulsen, 75 år
Geelskovvej 31, 2830 Virum
Dachau 141.737

21. januar

Ib Wiinholt Petersen, 75 år
Kingsovej 48,1, 3000 Helsingør

23. januar

Mogens Warthoe, 75 år
Cirklen F.5, 2630 Taastrup

24. januar

Marie Knudsen, 85 år
Ældreboligerne Fænøsund,
5500 Middelfart

29. januar

Frans Sundstrøm, 80 år
Sylvestervej 6 A, 2610 Rødovre

1. februar

Kaj Egon Larsen, 85 år
Valby Langgade 86C,3, 2500 Valby

3. februar

Henrik Juul Rasmussen, 80 år
Ved Bellahøj 2,9, 2700 Brønshøj

8. februar

Karl Christensen, 85 år
Lygtemagerstien 22, 2300 Kbh. S
(Spaniens-frivillig og Bopa Mand)

Erik V. Andreassen, 75 år
Klosterbakken 4, 3400 Værløse

10. februar

Viggo Jensen, 75 år
Violvej 30, 4700 Næstved

11. februar

Erik Vestermann, 70 år
Knudsvej 13, 2960 Rungsted Kyst

12. februar

Jens Kr. Ovesen, 90 år
Gyvelvej 6C, 4000 Roskilde

15. februar

Vagn Jacobsen, 80 år
Ibæk Strandvej 88, 7100 Vejle

16. februar

Gerner Christensen, 75 år
Fynsgade 40, 7200 Grindsted

Den 2. november fyldte Bernhard Kasinsky, Halsskovgade 2, 2100 Kbh. Ø, 100 år. Taget i betragtning, at han under krigen opholdt sig i Theresienstadt med kone og et lille barn på et 1/2 år, må man tro, at han er gjort af et særligt stof.

Nationalmuseet efterlyser

Michel Reynaud er på vegne af det franske forlag Editions Tirésias interesseret i at etablere kontakt til personer, der som børn under den tyske besættelse 1940-45 har oplevet, at den ene eller begge deres forældre er blevet deporteret eller interneret i fangelejr.

Anmodningen er sendt gennem Frihedsmuseet, der kender Editions Tirésias som et seriøst forlag, der tidligere har udgivet en samling af digte forfattet af deporterede.

Personer, som er interesseret i at stille sig til rådighed, eller som ligger inde med f.eks. skriftligt materiale, bedes kontakte:

Caroline Langlois, Editions Tirésias, 21 rue Letrot, F-75018 Paris, France, tlf. 0033-1-4223 4727, fax: 0033-1-4223 7327. Caroline Langlois forstår engelsk.

Den amerikanske præsidents besøg i Danmark

Den 12. juli var for mange danske en stor oplevelse. For københavnernes den største i nyere tid.

For de 16, som Neungammeforeningen havde indbudt - efter Bill Clintons opfordring - til at stille i Mindelunden, var det en særlig oplevelse.

Til medlemmernes rådighed som guide var det militærattache ved USAs ambassade, kaptajnløjtnant Stewen Cepiga, der på fortrinlig måde tog hensyn til vor alder.

Vi skulle ankomme kl. 12.00 og vente på Bill Clintons ankomst kl. 14.00. Det er en lang ventetid, men med Stewen Cepigas hjælp blev vi »bænket«, så vi kun skulle stå op i ca. 15 min.

Efter først at have hilst på Holmens provst, forsvarministeren og kirkeministeren, blev vi opstillet således, at Bill Clinton efter ceremonien - kransenedlæggelsen - ved mindesmærket gik forbi os og »gav hånd« til hver enkelt og takkede os for vor indsats - et stort øjeblik.

*»The People of the United States of America«
Teksten på kransen taler for sig selv.*

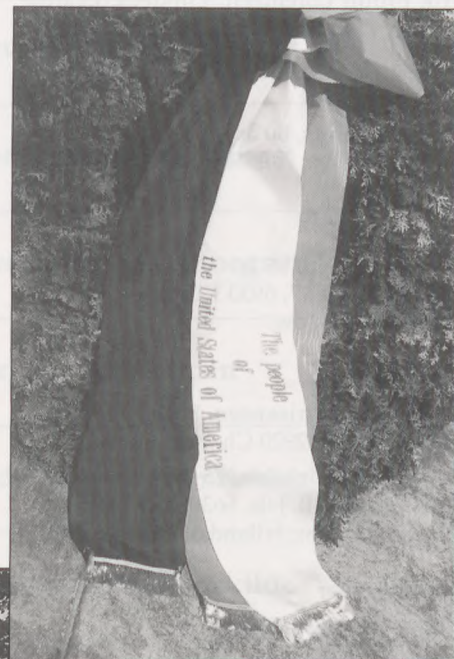
Monumentet i Mindelunden med USAs krans, nedlagt af præsident Clinton

At vi så stod uheldigt i forhold til tv, er det der sker, når så stort et arrangement skal afvikles på så kort tid. Ca. 20 min.

Vi må så glæde os over at leve i et demokrati, hvor det ikke er statsmagten, der sætter betingelserne for, hvilket »billede« der skal ud til offentligheden, men alene den frie presse og de elektroniske medier.

Et lille »hertesuk«. Hvor ville det have være flot, om Krigssejlere, Modstandsfolk og KZ-fanger havde stået sammen.

KC

Før krigen - under krigen - efter krigen - og nu igen kan der afleveres våben

Denne beretning har ligget i min skuffe i flere år. Om det kan have nogen interesse, ved jeg ikke. Men her er, hvad jeg skrev ned.

Den 20. april 1938 blev jeg indkaldt som soldat i Hærens tekniske Korps. Efter en kort uddannelse ved 6. regiment i Odense blev jeg sendt til H.T.K.s værksteder på Amager Boulevard i København, hvor jeg sammen med 10 andre skulle uddannes til bøsse-mager i hæren.

Derefter blev vi sendt til de forskellige regimenter - jeg til 6. regiment i Odense, hvor jeg gjorde tjeneste, da tyskerne indvaderede landet. Jeg var stadig i tjeneste, da tyskerne overtog kasernen, og jeg blev hjemsendt. Der gik et stykke tid, og en dag kom der et brev fra kaptajn Kristiansen, der bad mig om at komme til København til en samtale på hans kontor på arsenalet. Jeg rejste til København og mødte kaptajnen. Han sagde: Jeg har et job til Dem, hvis De vil have det. Jeg sagde: Ja tak.

Så fortalte han, at tyskerne havde forlangt, at den danske regering skulle foranledige, at alle borgere, der var i besiddelse af våben, skulle aflevere deres våben.

Det var blevet bestemt, at våbnene skulle afleveres til politiet. For det politimæssige stod politiinspektør Svend Holten, og han havde overladt kaptajn Kristiansen det fagmæssige.

Det var blevet bestemt, at der skulle oprettes depoter til opbevaring af våben. Et depot i Jylland, for Midt- og Nordjylland, et for Fyn og Sønderjylland og et på Bornholm.

Jeg må støvsuge forskellige våbenforretninger og få deres prislister, så jeg har noget at gå efter. Derefter vil jeg opdele våbnene i fire punkter:

1. Velholdt
2. God
3. Misligholdt
4. Kassabelt

Punkt 4 bliver registreret på lige fod med andre, da ejeren måske vil kræve erstatning.

Jeg rejste til Nyborg Statsfængsel, hvor jeg traf fængselsinspektør hr. Kaj Jensen. Han viste mig fængslets gymnastiksal og sagde, at depoter skulle oprettes her. Der blev fremstillet reoler, der gik fra gulv til loft. Der var allerede ankommet mange våben. Jeg fik antaget tre flinke folk, og vi gjorde klar til registrering.

Inden vi gik i gang, sagde jeg til de tre medarbejdere: Nu ser I alle disse våben, der ligger her på gulvet. I alle disse våben kan der sidde skarpe patroner, og trykker man på aftrækkeren, går der et skud. Det er jer, der skal ordne alle disse våben og lægge det op på bordet til mig.

Så er vi enige om, at vi betragter alle disse våben som ladte? I må aldrig røre, åbne eller trykke på aftrækkeren (der var våben som ovenfor beskrevet). Men vi havde ikke uheld på depotet.

Der var flere tusinde våben, så der var ikke tid til soignering; hvert våben blev indsmurt i løbet. Alt gik efter planen, og jeg mener, vi var færdige sidst i 41 eller først i 42 - jeg husker det ikke.

Våbentyperne

Hvad var det for nogle våben, der blev opmagasineret?

Der var først og fremmest jagtvåben. Der var samlinger af våben til safarijagt, elefantrifler, glatløbende jagtvåben, jagtrifler og mange andre slags jagtrifler. Der var duelpistoler (to stk. i hver æske); rifler kamoufleret som spadestokke, revolvere og pistoler i alle afskygninger.

Jeg fik mange henvendelser fra modstandsfolk. Jeg måtte forklare dem, at våbene var registreret flere steder. Registrering bestod af et trefløjet kartotekskort. Det ene fik ejeren af det pågældende våben som kvittering, det andet skulle opbevares på den respektive politistation, hvor våbnene blev indleveret, og det sidste kort skulle blive på depotet i Nyborg.

Så jeg kunne ikke fjerne nogle våben og hjælpe dem. Havde jeg haft

en mulighed, havde jeg gjort det, ingen tvivl om det.

Jeg vil slutte denne beretning fra Nyborg med følgende digt fra en sønnefoged fra Sønderjylland. Digtet var fastgjort på hans velholdte 67'er:

*I tooghalvtres af lange år
min riffel jeg eje fra ungdommens vår
jeg vandt den i skyttestævnernes tid
hvor ungdommen sig øved i skydning
med flid.*

*Nu afkald skal gives på riflen min ven.
Men håber at få den med glæde igen.*

Den tyske soldat i Vedbæk

I den tid, jeg var i Vedbæk, var tyskerne ved at arrestere jøderne. Vi var en klike i Vedbæk, der hjalp, hvor vi kunne. Der var mange landliggere, der mistede deres robåde. Et tilfælde husker jeg: En nat var der gjort klar til, at seks til otte mennesker skulle ro over, da der ud af den blå luft pludselig stod en tysk soldat i fuld uniform; han havde endda sit gevær med. Han ville med over. Vi diskuterede ikke - han blev sat i båden ved den ene åre. Der blev talt meget om denne episode, men vi kom aldrig til en forklaring!

Nå, jeg rejste til Nyborg. Der lå en stor stak af våben - efternølere. Der gik en måneds tid, før det var i orden. Jeg kom tilbage til kontoret i København og politiinspektøren sagde, at jeg måtte rejse til geværfabrikken i Otterup, hvor kystbevogtningen fik fremstillet nogle nye rifler. Da det var i orden, begyndte jeg så at rejse rundt på hele Sjælland og ordne våben - på kystbevogtningens kaserner og kontorer i havnene.

Nogle dage nordpå, andre dage sydpå. Sådan fortsatte det hele året, indtil jeg blev taget af tyskerne og sendt sydpå.

Sådan som jeg rejste rundt på hele Sjælland, er det klart, at jeg ikke kunne undgå at komme i forbindelse med modstandsbevægelsen forskellige steder; men helt ærlig, de havde ikke megen gavn af mig, da jeg kun var der kort tid de forskellige steder - jeg

lavede, hvad de bad om. Jeg skulle også være forsigtig og være på vagt. Det var trods alt mange politifolk, der holdt med Hitler.

Jeg har aldrig været tilsluttet en modstandsgruppe - jeg rejste rundt hele tiden. En dag, jeg besøgte min moder i Odense, spurgte min svogers fader, der var kedelpasser på sygehuset, om jeg kunne hjælpe nogle folk på sygehuset. Jeg traf en mand på sygehuset, og vi kørte med elevator ned i dybet til kapellet. Der stod kister ved den ene væg, og jeg talte til fire lig i hver sin kiste. Han lagde nogle pistoler på et bord og bad mig om at vise, hvordan de skulle skilles ad og samles. Det var første gang, jeg så den amerikanske 11,5 mm Remington pistol, og jeg spurgte ham, hvor han havde disse fra.

Han fortalte, at der var styrtet en stor amerikansk maskine ned i nærheden af Odense, og modstandsbevægelsen havde gennemsøgt maskinen, inden tyskerne kom. Og disse pistoler var resultatet.

Da jeg havde lært ham at ordne pistolerne og ville gå, tog han en af pistolerne og spurgte, om vi ikke skulle prøve den. Hvor vil du skyde? spurgte jeg. Henne i hjørnet kan vi skyde ned i risten. Hvad så med de lig i kisterne! De er døde, jeg har selv lagt dem i kisterne.

Det giver jo et ordentligt drøn med så stor en pistol, så jeg så ham ind i

øjnene og sagde: Hør nu her, makker. Nu giver du mig 10 minutter. Så er jeg langt væk, og så vil jeg bare ønske, at både du og jeg overlever denne tid. Jeg så ham aldrig siden. Om han fyrede den af ...?

Hjemkommen fra Tyskland blev jeg sat til at oprette et værksted i Rigspolitiets Udrustningsdepot.

Det kom op at stå, og det fungerede godt. I hele den tid, jeg var på værkstedet, kom der ustandselig våben ind til depotet fra hele landet. Det var våben fra Tyskland og engelske efterladenskaber. Der var pistoler fra Italien (Beretta) - der var tyske, engelske, russiske, spanske og mange andre. Der var rifler fra mange lande. Alle de tyske geværer, og der var mange, sendte vi til hæren.

Lige fra starten havde jeg påbegyndt en våbensamling; der var nu så mange, at der ikke var plads til flere. PK. Petri Jeppesen fra den tekniske afd. havde flere gange været med og se til samlingen. En dag viste han mig et stort, tomt lokale i kælderens på Politigården. Han spurgte, om han ikke måtte overtage samlingen - han havde jo god plads, og da afd. agtede at oprette en afd. for ballistik, havde han god brug for samlingen. Han sagde: Jeg ved godt, at de ikke kan bestemme, om jeg må overtage samlingen, men jeg spørger Dem, fordi det er Dem, der har bygget våbensamlingen op.

PK. Petri Jeppesen overtog hele samlingen, og den blev starten til politiets store våbensamling, som stadig består.

Nå, jeg havde ikke kunnet lave våbnene alligevel, for kort efter blev jeg indkaldt til politiskolen. Nu skulle jeg lære dette håndværk, så jeg sagde farvel til våbnene.

Så går vi frem til år 1969-70. Jeg havde været meget syg, og en professor sagde, at jeg led af KZ-syndrom. Jeg fik skånetjeneste seks timer og kom øjeblikkelig på sygeløn. Det bevirkede, at hver gang jeg meldte mig rask hos dr. Funding, sagde han vredt: Det er en svinestreg, der er begået imod Dem. Jeg sagde: Så skylder jeg ikke politiet noget.

De sidste år, inden jeg blev pensioneret, gjorde jeg tjeneste på Københavns Politis våbendepot på Politigården. Bøssemageren på depotet var Holger Larsen. Vi havde været i hæren sammen, så der var ingen problemer. Han fik pludselig en hjerneblødning, og så var jeg alene på værkstedet.

Vi havde et godt samarbejde med våbenteknisk afd. Når de havde problemer, fik vi dem løst. Til gengæld gav de af og til en frokost (if. billeder på denne side). Der ser man alt det personale, der var på begge afdelinger.

Endelig fik vi en bøssemager til våbendepotet. Han oprettede det værksted, politiet har i dag. Kort efter blev jeg pensioneret med tilskadekomst-pension.

Så er det vel kun at spørge om, hvad der blev af våbnene på Statsfængslet i Nyborg - jeg ved det ikke!

Oskar Lilja, Pens. Pa.
Forkortet af redaktionen.

Frokost i våbendepotet, teknisk afd. Politigården, på den tid artiklen omtaler.

De blev »gemt« langt mod vest

Den 30. november 1943 blev adjunkt Kaj Hoff - en af deltagerne i sabotagegen mod Langå-broerne - skudt af tyskerne på Thorsgades Kaserne i Randers.

Begravelsen fandt sted samme dags aften, i lommelygters skær, og med deltagelse af kun præsten - Poul Borchsenius - og rektor A.B. Prip fra Randers Statsskole. Hvertil dog kom et større antal tyske soldater, der skulle holde »uvedkommende« på afstand og dermed forhindre sympati-tilkendegivelser.

På trods af disse tyske foranstaltninger var graven næste morgen dækket af et væld af blomster. Randers hilste den døde sabotør.

Få dage senere, 2. december 1943, blev fem unge sabotører - én fra Århus og fire fra Randers - henrettet på Skæring Hede ved Århus, men disse fem henrettede blev ikke »frigivet« til hjemlig begravelse, ja, hverken pårørende eller andre fik så meget som et fingerpeg om, hvad der videre var sket med de fem: Georg G. M. Christiansen fra Århus, Sven Chr. Johannesen, Anders W. Andersen, Oluf Akselbo Kroer og Otto Manley Christiansen fra Randers.

Først efter befrielsen blev det klart, at tyskerne havde begravet de fem samt en lidt senere henrettet, Alf T. Jensen fra Århus, så langt mod vest i Jylland, som man kunne komme, nemlig i det militære øvelses- og skydeterræn ved Oksbøl. Her havde besættelsesmagten som led i »Atlantvolden« opført en lejr til en division (13.000 mand) og med fornødne øvelsesområder, og inden for disse rammer kunne man i al ubemærkethed »gemme« de seks henrettede frihedskæmpere.

Det var i øvrigt en tysk underofficer, beskæftiget med oprydningsarbejde i Oksbøllejren, som i maj 1945 gjorde opmærksom på begravelserne foretaget i december 1943. De seks kister blev hurtigt fundet, og de henrettede overførtes til hjembyerne til begravelse i fuld offentlighed.

På deres kortvarige begravelsesplads ved Husbjerg afsløredes den 4. maj 1952 en mindsten med navne og datoer.

Der er offentlig adgang til mindestedet, når der ikke foregår skydning eller anden militær aktivitet i området, og hvis man ellers er i stand til at forcere sanddynerne og de knortede »fodaftryk«, som de militære bæltøkøretøjer efterlader.

Medlemmer af Landsforeningen Gestapofangernes Randers-afdeling klarede forhindringerne og undgik skarpskydning på en sommerudflugt den 24. august. På hjemturen til Ran-

ders blev der gjort holdt på Hørbylunde Bakker ved Silkeborg og lagt blomster på det sted, hvor Kaj Munk blev likvideret i januar 1944.

Det blev en sommerudflugt til to markante mindesteder, digterpræstens ved en stærkt trafikeret hovedlandevej, og seks unge frihedskæmpers kortvarige hvilested i et blæst-omsust hjørne af Jylland.

V.T.

Mindestenen ved Husbjerg.

Bernadottegården »Hadsund«

Den 29. august holdt vi som sædvanlig en sammenkomst på »Bernadottegården« i Hadsund.

Vore kammerater fra de beskyttede boliger spiste sammen med bestyrelsen og forstanderinden.

Siden var der underholdning for hele huset.

Under spisningen holdt et af bestyrelsesmedlemmerne, Rita Moore, der nærmest hører til børnebørnenes generation, og som er kommunalrådsmedlem, denne tale:

»Dengang jeg var lille, tog jeg som mange andre med mine forældre rundt på kirkegården for at besøge afdøde familiemedlemmers grave. Dette bragte os til Sæby, Lendum og Skagen. Hver gang tegnede der sig det samme billede: Far vandrede rundt, og når han fandt det, han søgte, tog han ofte min hånd og fortalte om, at her lå endnu en, der var død i kampen for Danmark. Ofte kendte han historien bag manden, der lå der.

Selv på ferier tog han os med - jeg husker endnu den særlige stemning, der greb ham, og dermed os alle, på Hvidsten Kro og i Mindelunden i Ryvangen.

Jeg elskede fars fortællinger, om hvordan han og kammeraterne stak af fra tyskerne, der råbte: Halt! gennem Aalborgs gader på cykel - vi syntes, han var meget modig - set i bakspejlet, nu hvor vi selv er forældre - nok forfærdelig dumdrigtig - far var 13 år i 1943.

Min fars interesse og fortællinger gjorde sit til, at de fem mørke år for Danmark blev en del af min opvækst. Derfor er det en stor ære og en glæde for mig at stå her i dag som medlem af Bernadottegårdens bestyrelse.

Det er i dag den 29. august - den 29. august 1943 forsvandt den sidste rest

af danskernes kontrol med tyskernes arrestationer og behandlingen af fangerne. Den 29. august 1943 mistede tyskerne deres tålmodighed med danskernes såkaldte samarbejde. De følte sig provokeret - og provokeret blev de - heldigvis!

Skønt modstandsbevægelsen i Danmark kun omfattede ca. 2 pct. af befolkningen, var modstanden alligevel af en anseelig størrelse - Tyskland var slet ikke forberedt på den »danskhed«, der greb befolkningen. I dag er det svært at forstå, hvor lidt der skulle til for at provokere - en hilsen med røde blomster til en indsat i tyskernes varetægt nåede frem med hovederne klippet af. En hilsen på rødt glanspapir til fars fødselsdag medførte afhøring af sønnen om motivet for denne provokation.

I august 1943 blev der strejker og arbejdsnedlæggelser bl.a. i Odense - der blev gadekampe mod tyskerne i en hel uge - 56 danskere blev kvæstet - én døde.

170 forretninger og lejligheder tilhørende nazister eller formodede nazister blev ødelagt. Og det, som nok kan være svært for eftertiden at forstå - en snes Odense-piger blev klædt af, klippet skaldet, og overmalet med hagekors blev de jaget gennem byen - de var for venlige mod tyskerne. Hadet mod tyskerne øgedes, da to tilfældige mænd fra gaden blev fanget og tortureret af tyskerne i fire timer, da de nægtede at opgive navnene på byens kommunister.

Den 21. august udsendte regeringen og samarbejdspartierne sidste advarsel til befolkningen: hold ro og orden!

Samme dag bad dr. Best regeringen love skriftligt, at al uro ville blive bekæmpet med våbenmagt. Dr. Best nåede aldrig at få svaret, for han blev kaldt til Berlin for at stå skoleret - de var utilfredse med hans måde at håndtere danskerne på.

Kl. 4 om morgenen den 29. august modtog regeringen skrivelse fra de tyske tropper:

Da den danske regering ikke er i stand til at opretholde ro og orden i landet, er der erklæret militær undtagelsestilstand. Den udøvende magt er herved overgået til den tyske vær-

nemagt! Regeringens beføjelser er herved ophørt!

Den danske hær blev samme morgen overtaget næsten uden kamp - kun flåden nåede at reagere ved at sænke de skibe, der var i havn, og sende dem der havde mulighed for det, til Sverige.

Ved højmessen i Vedersø Kirke søndag den 29. august 1943 sagde pastor Kaj Munk:

Det er i dag en stolt dag for Danmark. Det, vi har lidt så frygteligt under de sidste 3-4 år, vor halvhed, vor øjentjeneste for uretten, synes nu at skulle få en ende. Nu er vor stilling klar.

I dag forstår jeg hans ord som: at nu blev det legalt at slå for Danmark - nu var der ikke mere et officielt Danmark, der fordømte kampen. Og kampen fortsatte - vi skylder en stor tak til de der deltog aktivt heri.

Seks millioner jøder blev udryddet i de fem år. I Danmark startede denne udryddelse den 2. oktober 1943 - af de ca. 7000 danske jøder lykkedes det kun tyskerne at få fat på 472. En tysker skulle efter sigende have ladet en advarsel falde og gjorde dermed jødeforfølgelsen i Danmark til en fiasko for tyskerne. Det er derved, jeg oplever en glæde, når jeg hører om de fem forfærdelige år. Der var faktisk masser af mennesker, der trods alt satte deres liv på spil for at redde andre. Således også at få organiseret en lang række flugtruter over sundet til Sverige for både jøder, kommunister og danske modstandsfolk, der var meget tæt på at blive taget af tyskerne.

Jeg bruger i dag megen tid på at fortælle mine børn om krigens tid og om det forfærdelige ved at være racist, nazist og flygtningehader i det hele taget.

De forstår ikke, hvordan der overhovedet kunne opstå en »Hitler«, og hvordan nogen mennesker kan finde på at være så onde ved andre.

Det forstår vi voksne jo heller ikke - og alligevel må vi fortælle dem - jo, det var sådan.

Lad os aldrig glemme den historie, vi kan lære så meget af!«

Rita Moore 29.8.97

Man må nu engang nødvendigvis have i et demokrati, hvis man enten udvises eller flygter fra et diktatur.

Joseph Brodsky

Den franske Sachsenhausen Amicales 52. kongres i Angers

Den 19. - 22. september 1997

Kongressen indledtes ved mindesmærket over henrettede og døde i KZ-lejrene på banegården i Angers. Præsidenten Charles Desirat og generalsekretær Pierre Gouffault talte, og der nedlagdes en krans.

Derefter var der reception på Jean Lurcat muséet ved borgmesteren, Jean Monnier, som kyndigt gennemgik muséets store, farvestrålende gobeliner for os. Med beskæmmelse måtte jeg erkende, at jeg intet kendte til den store gobelinkunstner, hvis værker pryder væggene i det vældige rum i dette hospital fra det 12. århundrede. Den største af gobelinerne måler mere end 13 m i bredden.

Den 20. september indledtes selve generalforsamlingen med tale af Pierre Gouffault. Forsamlingen mindedes årets døde med ét minuts stilhed. Til stede var der langt færre end de foregående år, kun mellem 100 og 200 medlemmer var mødt. Det er dog imponerende, at foreningen på 52. år

kan mønstre en så stor generalforsamling. Gæsterne blev budt plads på podiet, men desværre var den internationale repræsentation indskrænket til danskere, vestberlinere

og en østberliner. Håbet om at få en mere grundig international drøftelse med evt. acceptable beslutninger om vore problemer måtte vi hermed skippe. Forhåbentlig samler vore

Reception på rådhuset i Angers: Charles Desirat taler for borgmester Jean Monnier 20.9.1997.

Kransenedlæggelse for krigens døde ved monumentet foran rådhuset i Angers 21.9.1997.

kammerater fra de andre lande nu kræfterne til plenarmødet 16.-19. maj 1998 i Oslo. Vi arbejder med at skaffe valuta og midler til at få russerne, ukrainerne, polakkerne, tjekkerne og de andre »ubemidlede« kammerater repræsenteret i Oslo.

Den langvarige generalforsamling fortsatte med indlæg fra bestyrelsesmedlemmerne, specielt af Desirat, Roger Bordage, Pierre Petit og Lucienne Gouffault. Også mange fra forsamlingen deltog, og en resolution blev vedtaget.

Monument over de henrettede i Belle Beille 21.9.1997.

For os var det vigtigste i resolutionen erklæringen om, at man har tillid til, at direktøren for Sachsenhausen-mindestedet, dr. Günter Morsch, har den gode vilje og evne til at genoprette og udvikle mindestedet, så det tjener sit formål: uden historieforfalskning eller sidestilling af mindet om modstandskampens ofre og mindet om dets bødler at beskrive modstandskampen, dens ofre og nazismens forbrydelser for fremtidens ungdom. Der er stadig indflydelsesrige mennesker, der gerne vil opbygge et historiesyn, hvor SS ses som en legal krigsdeltager og ikke, som fastslået ved krigsforbryderdomstolen i Nürnberg, en kriminel organisation. De arbejder derfor konsekvent for at lave mindesteder, der på lige linie priser ofre og bødler. Udnævnelsen af Günter Morsch til direktør for mindestederne Ravensbrück, Brandenburgerfængslet og Sachsenhausen anses som følge heraf for en gunstig udvikling.

Efter en lang og anstrengende dag belønnedes vi med en »venskabsmiddag« i Kongrescentret.

D. 21. september blev formiddagen anvendt til kransenedlæggelser og ceremonier ved mindesmærker og messe i Domkirken, celebreret af tidligere KZ-fanger.

Kongressen afsluttedes med den traditionelle »turistrundfart« til egnens (Anjou) seværdigheder. De moderne gobeliner og mosaikker gjorde et særligt stærkt indtryk.

Peder Søegaard

Kransenedlæggelse for myrdede modstandsfolk og deporterede. Angers banegård 19.9.1997.

Møde med vesttysk ungdom

Die Sozialistische Jugend - die Falken fra Braunschweig var på sommerlejr ved Millinge på Sydfyn og havde indbudt mig til at fortælle om modstandskampen i Danmark.

Hvad var grunden til, at man gik ind i modstandskampen, og hvorfor var hele befolkningen med, da det gjaldt at frelse jøderne fra deportation?

Hvordan startede det hele, hvilke andre landes frihedskæmpere havde man kontakt med?

Jeg fortalte dem om kontakten med SOE og om nedkastningerne på Fyn. Det overraskede dem meget, at det havde været muligt i så tæt befolket et område.

De hørte om vore krigssejlere og om, hvordan netop forbudet mod kommunismen vækkede mange, der ellers havde være pacifister, til aktiv modstand.

Det førte naturligt til Horserød og Stutthof.

De havde selv været i Auswitz og var godt forberedt.

Den gamle UFA-propagandafilm optaget i Brandenburg Tugthus i 1942 med tyskernes stolthed over, hvor mange tusinde D-Mark, de pinde ud af fangernes arbejde, men også filmen fra 50-året for befrielsen, ligeledes optaget i Brandenburg, hvor fanger fra mange nationer var samlet, gjorde stort indtryk.

Disse unge arbejder sammen med italienske børnebørn af partisaner og får senere i lejren besøg af polske ungdomsorganisationer.

Villy Mørk Jensen

Mennesket bliver større og større
Menneskeligheden mindre og mindre.
Hvor længe kan vi klare det?

Kaj Christensen

Fra foreningerne

Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Landsmøde 26.-27. august i Aalborg

Landsformanden Bernth Johannesson bød velkommen og bad om forslag til en dirigent.

Mogens Henrik, Roskilde, blev valgt og røgtede hvervet med tilfredshed.

Deltagerne mindedes en kort stund de kammerater, der ikke mere var i live.

Bernth Johannesson fik ordet til beretning. Han omtalte forholdet omkring sammenslutningens rekreationsfond. Der havde været få ansøgere, hvorfor tilskuddet fra tipsmidlene ikke blev brugt. Det blev derfor truffet beslutning om at give feriehuset på Anholt en tiltrængt økonomisk hjælp på 25.000 kr. til nyindkøb og vedligeholdelse og 5.000 kr. til på Sjælland.

Beretningen kan ikke blive så stor, sagde Bernth Johannesson, mit arbejde som landsformand består for det meste i at holde afdelingsbestyrelserne orienteret om, hvad der foregår omkring vore bevægelsesaktiviteter.

Det meste arbejde foregår jo ude i afdelingerne.

Beretningen blev godkendt.

Knud Poulsen gennemgik herefter regnskabet. Omtalte de forskellige poster og især de store reparationer og udskiftninger, der havde været.

Efter forskellige indlæg og forespørgsler blev regnskabet godkendt.

Under pkt. 4 »indkomne forslag« var der et fra Sjællandsafdelingen, hvor man foreslog teksten i paragraf 23 ændret til: Ved ophævelse af en afdeling beslutter den enkelte afdeling selv, hvorledes afdelingens resterende pengemidler og andre aktiviteter skal anvendes. Ved ophævelse af landsforeningen beslutter denne på sit sidste beslutningsdygtige landsmøde, hvorledes de resterende pengemidler og andre aktiviteter skal anvendes. Forslaget fremkaldte mange indlæg med næsten lige så mange synspunkter og forslag, som der var

deltagere. Det var noget, som berørte en situation inden for rækkevide. Hvad gør vi, før sidste mand slukker lyset og lukker døren.

Jeg vil fremhæve et indlæg. Det var fra Anne Lise Clausen (Frihedsfonden), som gav redegørelse for, hvordan man havde sikret sig, at sagsmapper og personlige oplysninger ikke kunne risikere at falde i forkerte hænder. Anne Lise Clausen opfordrede de enkelte afdelinger til at tage den del af afviklingen op til drøftelse, før det er for sent. Efter de mange indlæg og »en lang vej omkring« vedtoges ændringsforslaget med stort flertal. Ingen stemte imod.

Næste punkt var valg. Formand Bernth Johannesson, næstformand Jens Jacob Jensen, sekretær Kaj Christensen, kasserer Knud Poulsen, bestyrelsesmedlem Villy B. Jensen, to revisorer fra Århus afd. blev alle genvalgt og én revisorsuppleant, Bjarne Christiansen, Århus, blev nyvalgt.

Pkt. 7: Næste landsmøde om to år: Århusafdelingen sagde ja.

Under evt. var der bl.a. en opfordring til Bernth Johannesson om at påtale den mangelfulde rengøring på »Kegnæs«, som var oplevet af nogle brugere.

Der blev fra Århus stillet spørgsmål om og givet eksempler på afgørelser om tandbehandling.

Anne Lise Clausen kunne konstatere, at de rejste eksempler viste, at vi manglede »Frihedsfonden«.

Anne Lise Clausen redegjorde herefter for arbejdsgangen, og hvad der faktisk kunne siges nej til. Hun svarede på rejste spørgsmål omkring 4. Maj kollegierne, hvor der havde været en del problemer. En bestemt sag fra Esbjerg vil blive fremlagt på Kollegierådets møde i oktober. I reglerne for, hvem der har ret til at få stillet værelse til rådighed, står der tydeligt: Børn af pårørende, der har relation til modstandsbevægelsen, skal

optages på 4. Maj kollegierne. Om den lange behandlingstid i Arbejdsskadestyrelsen er årsagen nedskæring, nye folk og i øjeblikket ferietid. Det skal nok blive bedre, men så kommer der jo en ny ferietid.

Anne Lise Clausen sluttede med lidt statistik, som bl.a. viste, at der var 5979 personer under loven, heraf var de 2844 enker. Man havde beregnet, at år 2004-5 ville der være 3500 tilbage under loven.

Ved fordeling efter alder viste det sig, at personer under 70 år var de 204 (?) under loven.

Herefter fik Bernth Johannesson ordet til afslutning og med et tak for et godt landsmøde og et på gensyn om to år i Århus sluttedes dette møde.

Jejse

Ansøgning om ophold på Kegnæs

Ansøgningskemaer kan rekvireres hos

**Aase Beck Eigenbroth
John F. Kennedys Plads 4
9000 Aalborg**

og skal være returneret inden 1. februar 1998.
Ansøgere, der har skolesøgende børn eller børnebørn (findes virkelig endnu), har fortrinsret i ferieperioderne.

(Se bladet side 2)

Også en 50-årsdag

Den 17/7 1997 var det 50 år siden, de hjemførte danske koncentrationslejr-fanger, der døde i Tyskland, blev begravet i Mindelunden. Neuengammeforeningen fandt det væsentligt at mindes dette ved en kransedlægning, hvor formanden Helge Hansen bl.a. sagde:

»Vi gamle kz-fange, har engang afgivet et løfte om at vore døde kammerater, aldrig skulle blive glemt, derfor er jeg glad for, at vi med så kort varsel, kunne stille 12 mand.

Den 19. august 1945 blev mindelunden indviet, og ved hovedmonumentet blev de 105 modstandsfolk begra-

vet, som tyskerne myrdede nede ved henrettelsesplæne - her nede bagved.

Biskop Fuglsang Damgaard foretog indvielsen, og han sluttede sin prædiken med at sige: De ville ikke, at vi skulle sørge og græde eller klage over dem. Deres offer peger mod fremtiden, og de vil række os den fakkelt, de tændte for os - og ve os, om vi ikke griber den og bærer den videre.

På dette tidspunkt - den 29. august - var disse 31 kz-fanger, der nu ligger her, døde og kastet i jorden et sted i Tyskland, men efter et utrætteligt efterforskningsarbejde i hele Tyskland rullede den 9. juli 1947 en kortegge på 20 lastbiler over den tyske grænse til Danmark med 115 genfundne ofre. Det var mange af dem, der - ligesom os - tidligere var sendt til Tyskland i kreaturvogne, men de nåede ikke levende hjem.

Ved en smuk højtidelighed talte biskop Noach, og minister Per Federspiel sluttede med ordene: Deres livs afslutning vil for stedse stå som et uvisneligt tegn på, at et folk - hvor lille og svagt, det end er - aldrig kan dø, sålænge det bevarer viljen til kamp for dets frihed - hvad så kampen end måtte koste.

I de følgende dage kørtes de hvide kister ud over hele landet til deres sidste hvilested.

I dag, den 17. juli for 50 år siden, blev 26 af dem stedt til hvile her i rotunden, ved en smuk højtidelighed.

De sidste fem blev først hjemført fra Stutthoflejren tirsdag den 9. december, og de blev ligeledes stedt til hvile her søndag den 14., hvor professor Mogens Fog talte.

Helge Hansen oplæste derefter navnene på de 31 gravsatte kammerater - af hvilke ikke mindre end 23 døde i Neuengammes udelejr!

Æret være deres minde!

Før Neuengammeforeningens højtidelighed var der fra Kirkeministeriet på stedet lagt en dekoration.

E.N.

Fanebærer Carl Heisel ved Rotunden.

Pilgrimsrejsen

En snes tidligere modstandsfolk og fanger fra Hitlers rædselslejre mødtes i midten af september ved en bus ved Københavns Hovedbanegård. Gennemsnitsalderen lå tæt på 75 år. Alle var forventningsfulde denne morgen, hvor en pilgrimsrejse til Tyskland skulle startes; en tur planlagt af den internationale fangeorganisations danske afdeling (F.I.R. - Fédération internationale des Résistans). Et tugthus i Brandenburg og de to koncentrationslejre Sachsenhausen og Ravensbrück var målet for rejsen. Desuden skulle der holdes møder med tyske medlemmer af F.I.R. i de fire dage, turen skulle vare.

Tugthuset i Brandenburg 1798 halshugget med faldøkse

Første besøg gjaldt tugthuset i Brandenburg, som stadig er i brug. Her havde en af deltagerne, formanden for den danske F.I.R.-afdeling, Villy Mørk Jensen, været fange fra foråret 1943, til han sammen med ca. 4.000 andre fanger blev befriet af russerne 27. april 1945.

Medens bussen rullede mod Brandenburg, fortalte han om de forfærdelige forhold, fangerne havde levet under. Tugthuset var underlagt Værnemagten og forskellige fabrikker, Bosch, Arao, Siemens, Buch og en papirfabrik. Fangerne blev anvendt som slavearbejdere med 12 timers arbejdsdag alle ugens syv dage i toholds-drift. De havde kun en halv times spisepause. Maden var temmelig ensformig: En skål kålroesuppe og et par tynde skiver rugbrød.

Lederen af disse mindeområder i koncentrationslejre og tugthuset i Brandenburg, A. Görlitz, kunne fortælle, at nazisterne havde overtaget tugthuset, så snart det var bygget færdigt i 1935. Det blev hurtigt fyldt op med politiske fanger. I 1939 blev den første fange henrettet.

Disse bestialske henrettelser foregik for sidste gang på Hitlers fødselsdag 20. april 1945, hvor 48 blev halshugget. Denne dag kl. 16.04 blev den allersidste – en katolsk præst fra Tjekkiet – myrdet. Syv dage senere blev fangerne befriet af Den Røde Hær. Da sad der stadig 180 fanger i

dødscellerne, en af dem var professor Robert Havemann.

Besøget i tugthuset i Brandenburg var hård kost. Så hård, at et par af de kvindelige deltagere valgte at gå udenfor midt under gennemgangen af det ritual, som havde kostet næsten tre tusinde mennesker livet. »Vi kunne ikke klare det,« sagde de bagefter.

Kampen om at bevare Sachsenhausen

Med over hundrede tusinde myrdede fanger er koncentrationslejren Sachsenhausen en af de 20 tilintetgørelseslejre med de største mennesketab.

Kun 35 kilometer fra Berlin midt i et meget yndet udflugtssted for millionbyens befolkning blev der i sommeren 1936 ryddet nogle træer i skoven Kiefernwald. En enkelt barak blev stillet op, og 50 politiske fanger blev spærret inde her.

Da anden verdenskrig sluttede i maj 1945, havde over 200.000 fanger været i denne lejr. Det fremgår af det omhyggeligt førte nummereringssystem, som er karakteristisk for alle de lejre, der blev oprettet i Tyskland. Omkring halvdelen blev myrdet.

En af deltagerne i »Pilgrimsrejsen«, lægen Peder Søgård, havde her været

nazisternes fange i to år. Han havde fået fangenummer 75.120. På vej til Sachsenhausen berettede han om denne tid; men han var mere optaget af de mange forsøg, der blev gjort i Tyskland for at fjerne disse antifascistiske mindesmærker. Senest havde en – som han kaldte »ondartet direktør« uden varsel ryddet en udstillingsbygning, så der nu kun er meget lidt tilbage i bygningen.

Peder Søegaard oplyste, at der var mange kredse i Tyskland, der arbejdede for at nedsætte modstandskampens betydning, nøjagtigt som det er tilfældet i Danmark. I Tyskland var man endog gået det skridt videre og havde draget sammenligning mellem SS-erne, Hitlers specielle terrorkorps, og modstandsbevægelsen.

For et par år siden havde nazisterne forsøgt at stikke ild på de to såkaldte jødebarakker i lejren. Det var dog blevet opdaget i tide, så de store ødelæggelser var blevet undgået, men Peder Søegaard frygtede nye forsøg på at ødelægge mindesmærkerne i Sachsenhausen.

Den nye finanslov 1998, som netop er til debat, indeholder forslag om en nedskæring på omkring 10 procent af de samlede bevillinger til disse mindesområder. Går forslaget igennem,

Fra fællesmødet ses f.v.: Birgit Krasnik Fischermann, Ernst Pudlich (tidligere emigrant i Danmark), Frede Klitgaard og Else Drejer.

Peder Søgaard nedlægger dekoration i Sachsenhausen.

betyder det afskedigelser og stop for vedligeholdelse af bygninger og udstillinger.

275 danskere har været tyskernes fanger i Sachsenhausen. En af dem

var folketingsmand Aksel Larsen.

Peder Søgaard kunne udpege de kældre, hvor han opholdt sig, når han ikke hjalp de mange syge på reviret, lejrens sygehus.

GIROINDBETALINGSKORT

for 1998 udsendes i december måned.

Pris for årsabonnementet er **STADIG**

kr. **100,00**

(udlandet dog kr. 200,00)

Hvis nogen ønsker det, vil der være plads til gavebeløb.

TAK FOR GODE BREVE OG OPRINGNINGER

Dagmar Mørk Jensen

Takket været Røde Kors fik alle danske fanger regelmæssigt pakker med mad og tøj ind i lejren. Det reddede deres liv. Kun tre danskere omkom i Sachsenhausen, hvorimod 16.000 russere, som kom til lejren i efteråret 1941, og som blev holdt uden for den almindelige nummerfølge, var myrdet af nazisterne bare tre måneder senere.

Det var en noget rystet delegation, der returnerede til Berlin sidst på eftermiddagen. Især nazisternes ildspåsættelse i Sachsenhausen, sådan som de også har gjort det, hvor der bor levende mennesker i flygtningelejre, blev diskuteret, men også budgetnedskæringer og forsøgene på at vende historien rundt ved at »ligestille« SS-terroristerne med modstandsfolk blev drøftet.

Det var de samme temaer, der kom op på bordet, da delegationen mødtes med tidligere tyske fanger og modstandsfolk. De kunne således oplyse, at nazisten Rudolf Hess på sin dødsdag for nylig var blevet mindet med heilråb og paroler som »Jødepak« og »Kommunistvin« i mange tyske byer. De tyske organisationsledere fra fangeorganisationer fra anden verdenskrig opfordrede til tæt samarbejde med de danske ledere i kampen mod nazisterne, som tyskerne mente havde særdeles gode arbejdsbetingelser i Danmark.

Kvindelejren Ravensbrück havde 100.000 fanger

På vejen tilbage til Danmark ønskede gruppen at stoppe ved endnu en koncentrationslejr, kvindelejren Ravensbrück, 80 kilometer nord for Berlin. Fra lejrens oprettelse i 1939, hvor de første 50 kvinder blev spærret inde i lejren, og frem til 7. april 1945, hvor 7.000 kvinder blev befriet, havde mere end hundrede tusinde kvinder levet et grufuldt liv som fanger og slavearbejdere for bl.a. den store tyske virksomhed Siemens.

Lejren var overfyldt. Maden var elendig. Den bestod som regel af roesuppe og en tynd skive lejrbrød. Hygiejnen var helt i bund, men også her reddede mange af de 43 danskere i Ravensbrück livet ved hjælp af Røde Kors-pakkerne.

Her som ved de øvrige besøg nedlagde delegationen blomster ved mindemuren ud for Danmarks navn. Da der ikke var nogen med, som havde været fange i Ravensbrück, blev det Birgit Krasnik, der lagde en buket blomster.

Som en lille pige på kun fem år blev hun i oktober 1943 sammen med næsten 300 danske jøder fra Danmark ført til den tyske koncentrationslejr Theresienstadt. Syv andre jøder med familienavnet Krasnik var med i samme transport; men der var også andre børn på henholdsvis to og fem år, ligesom der var gamle mennesker på 80, 85, 87 og 89 år, der sikkert har været til stor fare for Hitlers »Tredie Rige«.

I alt blev 456 danske jøder sendt til denne lejr. 53 af dem døde, inden de danske jøder blev befriet sammen med ca. 12.000 jøder fra andre lande i april 1945.

Efter blomsternedlæggelsen viste en af de fastansatte i mindeområdet rundt på det store areal i Ravensbrück. Der var mindestuer for hver eneste af de mange nationer, der havde haft kvindelige fanger i lejren. Også her blev der udført slavearbejde for store tyske koncerner, men der blev også strikket og syet til Værnemagtens soldater.

En hollandsk kvinde fortalte i et brev, som hang i Hollands minde- rum, at hun havde lært af en gammel tysk fange, hvordan man strikkede hæle til sokker, så soldaten efter kort tids brug fik store vabler på fødderne. Det var hendes måde at sinke de tyske tropper.

Efter befrielsen blev Ravensbrück ligesom Sachsenhausen kaserne for russiske soldater, som helt frem til 1994 anvendte bygningerne til indkvartering af soldater fra Den Røde Hær.

En af de danske kvinder, som var i Ravensbrück i halvandet år, er den nu 96-årige Astrid Blumensaadt Pedersen. Tre dage før julen 1943 ankom hun til Ravensbrück sammen med fire andre danske kvinder. Hun fortæller:

»Vi ankom til lejren omkring kl. 22.00 og blev straks beordret i bad. Her stod vi splitter nøgne i tre-fire timer. Det viste sig, at der var nogle fanger, der var flygtet fra koncentrationslejren, og vi måtte ikke røre os ud af stedet, før de var fanget igen. Straks næste morgen blev vi sat i arbejde med at hjælpe til i køkkenet med madudbringning til de mange tusinde fanger.

Flosset økonomi ved tyske mindesmærker

»Financielt er situationen ikke helt tilfredsstillende især i de områder, der tidligere hørte til DDR«. Det siger

Fra fællesmødet ses f.v.: Hans Ebbe, Gertrud Vieweg og Leif Larsen.

ambassadesekretær Boris Ruge fra den tyske ambassade i København til Modstandskampen, der spurgte ham om, hvordan det egentlig stod til med økonomien ved de mange mindeområder rundt om i Tyskland. Han tilføjer:

»I Sachsenhausen blev bevillingen, som deles mellem landsdelen Bran-

denburg og staten, reduceret fra 1995 til 1996. Der er dog ikke sket nogen nedsættelse af beløbet i 1997, og man regner heller ikke med reduktion i 1998. De mindre beløb, der blev resultatet af 1995-finansloven i Tyskland betyder, at man ikke kan renovere bygninger m.m. i samme takt

BUCHENWALDKLUBBENS årlige flæske- og andespil afholdes

tirsdag den 25. november 1997 kl. 19.30

i kantinen, Politistation 3, Bellahøj.

Reserver dagen, og mød op til en hyggelig aften i kammeratligt lag. Husk, at der i de indledende spil er fuld gevinst til alle med banko.

BUCHENWALDKLUBBENS årlige ordinære generalforsamling afholdes

tirsdag den 27. januar 1998 kl. 14.00

i kantinen, Politistation 1, Halmtorvet.

Dagsorden ifølge vedtægterne.

Forslag, der ønskes behandlet, skal være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

Med venlig hilsen

Bestyrelsen

som hidtil. Nu er der imidlertid udarbejdet en 10-årsplan med et budget på omkring 30 mill. D-Mark (120 mill. kr.) til renovering og fornyelser ved mindesmærket Sachsenhausen.

I Berlin har man også måttet spare, og det sinker det store projekt »Topographi des Terrors«, en nybygning til omkring 50 mill. D-Mark (200 mill. kr.), der blandt andet skal indeholde museum fra det tidligere Gestapo-

hovedkvarter i Prinz Albrecht Strasse.

I Bayern, hvor den tidligere koncentrationslejr Dachau ligger, har der ikke været økonomiske reduktioner, men her er der også tale om færre ansatte og bedre vedligeholdelse,« slutter Boris Ruge.

Leif Larsen

Forkortet af redaktionen.

At forsvare fejl er at fejle igen.
Ordsprog

Jeg tror, at angsten for at komme på plejehjem er lige så meget angsten for at blive glempt.

Astrid Hostrup

Mange yngre digtere har ikke forstået modstandskampens betydning for danskernes selv-værd.

Kaj Christensen

Så længe vi er undervejs må vi prøve at gøre den sidste del af rejsen bedre end den første. Men når vi først har nået målet må vi være glade og tilfredse.

Epikur

Den soicial ulighed er ikke mindsket. Velstandsstignigen har kun hævet uligheden op på et højere niveau.

Kaj Christensen

NY BOG

VI HAVDE JO LÆRT AT HOLDE KÆFT ...

Samtaler med 30 veteraner fra
modstandskampen 1940 - 45

"ikke engang min kone vidste det; men nu kan jeg simpelthen ikke længere bære på hemmeligheden alene"

Modstandsfolkene blev under krigen udsat for dramatiske hændelser – hændelser, som efterlod dybe ar i deres sind. Efter adskillige års fortrængning og tavshed oplever mange i disse år, at de traumatiske oplevelser uafslødeligt dukker op igen, og påvirker dem meget stærkt.

Kjeld Hjordt, som selv var med i den aktive del af modstandsbevægelsen, har gennem interviews med en lang række tidligere modstandsfolk tegnet et skarpt og indfølt billede af de eftervirkninger, som de nu oplever, og de hændelser, som ligger bag.

119 sider

Udkommer november

160,- kr.

Køb bogen i boghandlen

Forlaget Systime, Skt. Pauls Gade 25, 8000 Århus C, Tlf: 86 18 14 00

Villy Karlssons langvarige sygdom har tvunget ham til at forlade posten som formand for Horserødforeningen.

Bestyrelsen har på sit møde 25/8 konstitueret:

Harry Em. Rasmussen
Ejgårdsvej 14B st.tv.
2920 Charlottenlund
Tlf. 39 64 11 84

Klip fra aviser og blade

B.T. den 5. oktober 1997

Nazister gik amok i Helsingør

Af Jan Søgaard

Tre politifolk blev overfaldet af ny-nazister under et slagsmål i Helsingør natten til søndag, hvor en snes internationale ny-nazister drev terror på værtshuse.

En 28-årig kvindelig ny-nazist fra Texas blev i går varetægtsfængslet for 10 dage, sigtet for at have sparket en politimand i ryggen.

Otte andre ny-nazister fra Sverige, Finland og Danmark blev løsladt, da politiet ikke umiddelbart kunne bevise hvem af dem, der stod bag volden mod to andre politifolk.

Ny-nazisterne - hvoraf nogle bar tatoveringer fra nazikampgruppen »Combat 18« - kom til Helsingør lørdag aften fra Göteborg, hvor de havde deltaget i »forsvaret« af nazi-butikken kaldet Midgård.

Nazi-butikken sælger blandt andet nazi-skrifter og »white power«-musik, og lørdag eftermiddag var der en stor anti-racistisk demonstration mod butikken. Cirka 150 ny-nazister fra store dele af verden kom for at »forsvare« butikken, men et stort politiopbud med heste og hunde forhindrede et sammenstød mellem demonstranterne og ny-nazisterne.

Tre politifolk overfaldet efter terror på værtshus - kvindelig nazist fra Texas gik amok og sparkede løs på politimand

GLATNAKKE: Den danske nazist Marcel Schilf var med i gruppen af ny-nazister, der natten til lørdag gik amok i Helsingør. Her ses han under en af »herrefolkets« tidligere demonstrationer.

Arkiv:
Nordfoto

En snes af nazisterne tog færgen til Helsingør, hvor politiet fik melding om, at en gruppe var taget på værtshuset »Pub og Sport« på Fenrisvej i Helsingør, hvor der også var omkring 100 andengenerationsindvandrere. Nazisterne - blandt dem den 25-årige kendte danske nazist Marcel Schilf - førte sig frem med råben, skrigen og »sieg heil«, så politiet blev bedt om at smide dem ud. De gik mod centrum og ind på værtshuset »Gæstgiveren« på Axeltorv, hvor uroen fortsatte. Utrygge gæster forlod værtshuset - der bad politiet om at fjerne de uvelkomne

gæster. Helsingør politi kunne kun stille seks mand - så 12 politifolk og en leder fra Politigårdens beredskabsafdeling i København blev kaldt til assistance.

Hudafskrabninger

Kl. 01.38 udbrød der slagsmål på »Gæstgiveren«, og politiet ryddede det for nazister. En politimand fra Helsingør fik slag i ansigtet og på kroppen og et spark i ryggen, der gav ham en kraftig hudafskrabning.

Han kom på skadestuen og er nu sygemeldt. En københavnsk politimand fik et spark over højre underben, og han måtte også behandles for en hudafskrabning.

Den 28-årige kvinde fra Texas gik amok, da hun skulle føres ud i politiets transportvogn, og sparkede en betjent i ryggen.

Fem svenskere, tre mænd og to kvinder, blev anholdt sammen med en finne, en dansker og den amerikanske kvinde.

Klip fra aviser og blade

Aktuelt den 8. oktober 1997

Nu har Frankrig - endelig - forsøgt at placere ansvaret hos dem, der var ansvarlig for franske jødeforfølgelser. Sent, ja!

Retssagen mod Maurice Papon har konfronteret franskmændene med en pinlig periode fra fortiden Anden Verdenskrig. Den tidligere indenrigsminister Charles Pasqua har advaret sine landsmænd mod at gøre Papon til syndebuk for en hel epoke. »Det sidste spøgelse fra Vichy« lyder overskriften på forsiden af den franske ugemagasin Le Point. Domsafsigelsen er berammet til 23. december og 115 vidner skal afhøres

NYE BØGER

Benjamin

- modstandsgruppens yngste

Af Elisabeth Jepsen
175 sider. Pris kr. 168.-
Forlag: Ca Luna

Igen en bog fra Elisabeth Jepsens hånd.

Genren har skiftet. De to første bøger var mere eller mindre erindringsbøger. Denne er en roman.

Har Elisabeth Jepsen evnet dette? Ja!

Besættelsen, som der er skrevet mere om end andre perioder på fem år, kan stadig tiltrække forfattere, der vil gå i dybden og dermed give læseren nogle andre indfaldsvinkler til forståelse af den menneskelige psyke uden at forfalde til, den i tiden, hollandske opfattelse.

Elisabeth Jepsen tegner i denne bog, som i tidligere, omgivelserne, mennesket meget skarpt og på en så glimrende måde, at vi tror på, at sådan var de personer, på godt og ondt, styrke og svaghed. Sproget, som disse personer taler, er også beskrevet, som sproget blev anvendt »dengang«.

Den helt store oplevelse ved at læse bogen, som stort set er spændende læsning efter de første 15 sider er dog hovedpersonen Jans hjemkomst den 5. maj 1945.

Anmelderen mener ikke at have læst en mere rammende psykologisk beskrivelse af forholdet mellem en »langtidsillegale« og så de mennesker, der gik ind i modstandsbevægelsen i krigens slutning.

Det pres, som hovedpersonen var ude for, den usikkerhed, som skiftende overnatningsmuligheder, forskellige »værter« gav ham i den lange, illegale

periode, og så mødet med 5. maj-kæmperne, eller som de blev omtalt mange steder »de sidste dages hellige«, er næppe tidligere beskrevet bedre.

Med skal det dog, at bogen lider af nogle grove faktuelle fejl, hvilket måske er undskyldeligt, men Elisabeth Jepsen må lave bedre research, så sådanne fejl ikke skæmmer hendes næste bog.

Bogen er formidabel god, og hvis intentionen er at udbygge dette emne BESÆTTELSEN, er der endnu meget at tage fat på, mange nuancer, som især unge kan lære meget af.

Kaj Christensen

Manden uden ansigt

af Markus Wolf
Oversættelse Leif G. Bertelsen og
Birgitte Brix
Forlag: Munksgaard/Rosinante
456 sider illustreret
Pris: kr. 298,00

Denne bog handler egentlig ikke om Verdenskrigen - og dog!

Efterretningstjenesterne i både øst og vest var en verden af moralske skygger. Dens praksis var ofte uetisk, dens metoder beskidte, skriver Markus Wolf i sin erindringsbog.

Markus Wolf var den legendariske spionchef, der i 30 år var chef for DDRs udenrigsspionage, ikke overvågning af DDRs egne borgere.

Da Markus Wolf bliver chef, sadles der helt om inden for tjenesten. Han ønsker ikke at anvende det kommunistiske netværk i Forbundsrepublikken eller at afpresse vesttyske politikere med deres eventuelle nazistiske fortid.

Infiltrationen anser han for den simpleste, billigste og letteste måde at få sine agenter - som sovende agenter - ind i Vesttyskland. Der »sover« de så, til de har fået sig etableret i erhvervsliv og inden for de politiske partier.

Alle husker vel Günter Gillaume, der fældede Willy Brandt meget imod Markus Wolfs vilje.

Romeoagenterne, der ved kærlighed/sex fik fat i villige sekretærer hos såvel politikere som erhvervsliv.

Et vidt forgrenet spionnet i Vesttyskland og et net, hvor de enkelte agenter ikke betaltes med penge, men som leverede oplysningerne på grund af deres frustration over først Adenauers og senere andre vesttyske politikeres alt for villige samarbejde med amerikanerne og for den oprustning, som Vesttyskland havde indledt.

Muldvarpe - som er en nødvendig del af spionage - omtales også.

Disse var i både den vesttyske, britiske og amerikanske efterretningstjeneste ofte tæt på beslutningstagerne. Også i NATO havde DDRs efterretningstjeneste deres muldvarpe.

Bogen giver - selv om man kan have sine tvivl om hele sandheden - om den østtyske stats sikkerhedsfunktion over for omverdenen et godt indblik i »Den kolde krig« - set fra øst. Den viser også nogle af højdepunkterne i den kolde krig, hvor den kunne have blevet en altomspændende atomkrig.

Den giver også et godt indblik i Markus Wolfs habitus som person, og hvad bogen giver udtryk for, er også hans moralske indstilling. Og så er den spændende læsning. Mere spændende end Le Carrés spionbøger.

Kaj Christensen

Redaktionen

ønsker alle vore læsere
EN GOD JUL
og et
GODT NYTÅR

Fødselsdag på Bernadottegården i Roskilde

Bernadottegården fyldte 21 år den 29. august. Samme dag blev der ved en højtidelighed indviet et værelse, der var doneret af en beboer, et meget kendt og skattet menneske kaldet »Moster«, hvis borgerlige navn var Astrid E. Hastrup.

Desværre døde Moster dagen før, og kunne således ikke deltage i begivenheden, men hun lå i Mors rummet på Bernadottegården, og her blev afholdt en meget følsom højtide-

lighed. Mogens Henrik talte meget personligt og fint om afdøde, og efter Mosters ønske blev hun sunget ud fra Bernadottegården. Så alt foregik i Mosters ånd.

Selve fødselsdagen var arrangeret på forventet solskinsvej, idet Kaj Christensen (redaktør af bladet) var blevet bedt om at holde fødselsdags-talen ved Mindeegen. Vi vandrede da også hertil i samlet trop, men på grund af regn kom det til at ligne en

demonstration for en paraplyfabrik. Så fortrak vi til det populære »Skæve Hjørne« inden for murene til alles tilfredshed.

Her holdt Kaj så sin tale, hvor han bl.a. kom ind på den i besættelsens så historiske dato, nemlig 29. august 1943, hvor folket ikke ville finde sig i mere. Generalstrejken tog fat, og regeringen måtte gå af - hær og flåde blev interneret, og militærundtagelsestilstand blev indført i hele landet. 29. august gav genlyd over hele Europa, og vi blev nu ikke mere kaldt Hitlers »kanarieugl«, men opnåede anerkendelse af de allierede.

Endvidere sagde han: KZ fangerne, modstandsbevægelsen, fremsynede kvinder og mænd gjorde et stort stykke arbejde for at sætte et mindesmærke eller rettere steder, der kunne anvendes i humanitært øjemed. Det blev til Bernadottegården samt en stor del af 4. Maj kollegierne.

Vi glæder os over at se denne smukke Bernadottegård, der nu i 21 år har været rammen om mange af vore kammeraters tilværelse når de ikke længere havde kræfter, til eget hjem. Her kunne de være sammen med venner og ligesindede. Så hjertelig til lykke med de 21 år og en stor tak til personale, bestyrelse og Roskilde Kommune.

Således sluttede Kaj sin tale, som her er bragt i uddrag.

Derefter skulle vi så have fødselsdagsmiddag, som sædvanlig var det en fornøjelse, jeg personlig kender ikke noget bedre madsted.

Så var der underholdning af Simon Rosenbaum, der med livsglæde og oplagthed fik deltagerne med i løjerne. Hans sidste bemærkning var: »Vi ses igen til næste år,« og det gør vi forhåbentlig.

Så en lille bemærkning fra mig: Hvor var det dog en positiv oplevelse at se og høre kommunikationen mellem beboere og personale, ja hele ånden på stedet imponerede mig. Skulle jeg komme i den situation at skulle på plejehjem - lad det så blive her!

Minna Dahl

Kaj Christensen siger et par velvalgte ord.

»Paraplyparaden« ved Mindeegen inden vi fortrak til »Det skæve hjørne«

FØDSELSDAGE

Arnold Jensen

Den 19. november fylder Arnold Jensen, Kibæk, 85 år. De fleste i fangeforeningerne kender Arnold som boghandleren fra Kibæk.

Da vi startede vores »Hannover-Stöcken« gruppe i januar 1946, blev Arnold som en selvfølge valgt som formand, en post han her bestred i mere end 35 år. Først da det begyndte at gå tilbage med helbredet, ønskede han ikke at fortsætte.

Arnold har gennem alle årene gjort en kæmpeindsats, og han er kendt i de fleste fangeforeninger i Europa.

Alene rejste han til Hannover og fandt ud af, hvor vore døde kammerater var begravet, og han har gennem alle årene været meget aktiv på alle felter, derfor eksisterer vores lille gruppe stadig i bedste velgående. Den i »Fangesammenslutningen« ældste gruppe.

I de sidste år er det gået stærkt tilbage med Arnolds helbred. Først fik han fjernet et øje, og han er nu senere blevet helt blind. Efter en blodprop er Arnold blevet lammet i højre side, men hjernen fungerer stadig godt.

Arnold bor nu på plejehjem i Kibæk, men da han jo er forhindret i at læse, ved jeg, at han bliver glad for at få samtaler på tlf. 97 19 14 98.

Alle vi gamle kammerater ønsker hjertelig til lykke med de 85 år, og det bedst fremover Arnold!

Tak for alt gennem alle årene.

P.M.M.

Hjertelig tak

Alle, der huskede mig på min 80-års fødselsdag, bedes modtage min hjerteligste tak. Det gjorde dagen uforglemmelig for mig.

Venlig hilsen
Georg Andersen

at vælge er ikke bare det
stiltfærdigt at give efter
at bøje sig for smukke ord
at undgå truende kræfter
at vælge er også endnu mere
end blot at vove at risikere
at vælge er fremfor alt at turde
gøre det man inderst inde
altid véd man burde.

Carl Scharnberg

Tegning: Ulla Rishøj

BERNADOTTEGARDEN 1 ROSKILDE
H H KOCHS VEJ 4
HIMMELEU
4000 ROSKILDE

ADRESSELISTE

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19,
4894 Østre Ulslev, tlf. 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6,
1363 København K, tlf. 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng,
4500 Nykøbing S, tlf. 59 91 01 20.

Sokr.: Georg Andersen, Kongshaven 42 A,
2500 Valby, tlf. 36 17 47 88.

Odense: Jørgen Hedegaard Larsen,
Højvænget 2, 5230 Odense M., tlf. 66 11 33 85.

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rind-
dalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.

Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals,
tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.

Kass. Ernst Nielsen, Strandagervej 9,
Munkrup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18,
tlf. 49 71 86 59.

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Verner Nielsen, Fjordvænget 9, 4220
Korsør, tlf. 53 57 08 44.

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørn Vitnes, Torvegade 64,
3. & 4. sal tv., 1400 København K.,
tlf. 32 95 22 06 / 32 95 55 04.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens
allé 48, 4 tv., 2000 Frederiksberg C.,
tlf. 36 16 32 84.

Kass.: Knud Poulsen, Julsøvej 380,
8240 Risskov, tlf. 86 17 20 48, Giro 543 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Kurt Jacobsen, Dyrehavegårdsvej 15,
2800 Lyngby, tlf. 45 88 17 21.

Kontoret: Kongevejen 252, 3. sal,
2830 Virum, tlf. 45 85 58 98, Giro 8 81 17 88.

Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12.
Sommerferie 3/6-31/8.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen,
Jagtvænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V.,
tlf. 75 11 64 18.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Gønnevangs-
vej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg.

Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Frederik den III vej 3, st, 7000 Fredericia,
tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73,
åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16, tlf. 75 53 18 84.

Odense afd.: Fmd.: Alice Kofoed,
Ølstedgårdsvænget 6, 5230 Odense M.,
tlf. 66 15 89 99.

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen, Bru-
uns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Konsulent: Hjarne Ditlevsen,
Løkkentofte 15, 5700 Svendborg.

Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Niel-
sen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 75 77 13.

Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingø, tlf. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl, Herskinds-
gade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92.

Kontor: Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV,
tlf. 98 18 58 18.

Åbent torsdage 10-16. Åbent for kammerat-
ligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd.: Wilfred Thomsen,
V. Stuckenbergsvej 25, st, 8210 Aarhus V.,
tlf. 86 10 41 25.

Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25,
8250 Egå, tlf. 86 22 29 48.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220,
8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18 i åbningstiden:
Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: J.E. Finderup, Bernadotteparken 57,
4000 Roskilde, tlf. 46 35 39 11.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13 04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk,
8900 Randers, tlf. 86 41 81 81.

FORENINGEN AF GESTAPO- FANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Lille Værlose, tlf. 44 48 56 74.

Kass.: Sallé Fischermann, Toftekærvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjalør Boule-
vard 12,2 tv., 2450 Kbh. SV., tlf. 36 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Harry Em. Rasmussen, Ejgårdsvej 14B,
st. tv. 2920 Sørløttenlund, tlf. 39 64 11 84.

Kass.: Gertrud Stjernholm Nielsen, Ved Bel-
lahøj 23 B, 7. sal. 2700 Brønshøj,
tlf. 38 60 91 20.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38,
4350 Ugerløse, tlf. 53 48 80 09.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2. tv.,
2650 Hvidovre, tlf. 36 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5,
5000 Odense C., tlf. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN- FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej 7, 4. th.,
1756 København V.,

tlf. 31 23 02 14/55 44 10 32.

Fax. 31 23 02 14 eller 55 44 10 32.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansengade 22,
5000 Odense C., tlf. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128,
5240 Odense NØ. tlf. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10,
2880 Bagsværd, tlf. 44 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72,
2650 Hvidovre, tlf. 36 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd. Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29 2' tv., 2900 Hellerup,
tlf. 39 62 83 55.

Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjen 1 C,
2730 Herlev, tlf. 44 94 44 41.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1 - Postboks 3000 - 2100 Køben-
havn Ø., tlf. 39 17 77 00, Fax. 39 17 77 11.

Konsulent Anne Lise Clausen.

Kontortid: tirsdag kl. 11 - 13.00. Tlf. 39 17 78 60

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt

by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. Tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller

Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov,
tlf. 86 17 20 48. Ansøgning om ophold i

højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»**Nors Hovedgård:** Selvejende institution.

12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,
7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe,
tlf. 97 91 11 12.

Ansøgning skriftligt senest 1. februar.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af

Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.
Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,

3500 Lille Værlose, tlf. 44 48 56 74.